Ҳақсевар, она юрт, мангу бўл обод!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси ◊ TOSHKENT HAQIQATI

1928 йил 11 декабрда асос солинган • 1998 йил 4 ноябрь, чоршанба • № 86 (11.069) • Эркин нархда сотилади

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ФУҚАРОЛАРНИНГ ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИДА САЙЛОВ ЎТКАЗИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 105-моддасига ҳамда «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги Қонуннинг 1-моддасига мувофиқ, 1998 йил ноябрь-декабрь ойларида фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари раисларининг (оқсоқолларининг) ва улар маслаҳатчиларининг ваколат муддати тугаши муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Кенгаши Қарор қилади:

1. Қорақалпоғистон республикаси Жўқорғи Кенгесига, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимларига 1998 йил ноябрь-декабрь ойларида фуқаролар йиғинларининг раислари (оқсоқоллари) ҳамда уларнинг маслаҳатчилари сайловини ўтказишни ташкил этиш, шунингдек давлат ҳокимияти органларининг айрим ваколатларини фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларига аста-секин ўтказа бориш тўғрисидаги концепциядан келиб чиқиб, фаоллар, манфаатдор мансабдор шахслар ва мутахассисларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг ҳуқуқларини кенгайтириш масалаларига доир таклифларини ўрганиш тавсия этилсин.

2. Туман ва шаҳар ҳокимлари фуқаролар йиғинларига тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказишда, кадрлар танлашда кўмаклашсинлар.

3. Фуқаролар йиғинларига, туман ва шаҳар ҳокимларига йиғинлар раислари ва уларнинг маслаҳатчилари вазифасига ташкилотчилик қобилиятига ва катта обрў-эътиборга, етарли билим даражасига эга бўлган, янги демократик қадриятларни тез ўзлаштира олувчи, фуқаролар ташаббусларини қўллаб-қувватлашга ва уларни амалга оширишни таъминлашга қодир одамларни танлаш тавсия этилсин.

4. Олий Мажлис Котибияти:

сайлов билан боғлиқ ташкилий тадбирлар ўз вақтида ўтказилишини, қонун ҳужжатлари бир хилда қўлланилишини, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг ҳуқуқларини кенгайтириш масалаларига доир таклифлар тўпланиши ва умумлаштирилишини таъминласин.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларида сайлов ўтказишни ташкил этишга доир тавсияларни, шунингдек зарур ҳужжатларнинг нусхаларини жойларга жўнатсин.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларида сайлов ўтказишга тайёргарлик кўришда амалий ёрдам кўрсатиш мақсадида жойларга котибият ходимларини юборишни назарда тутсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ.

Тошкент шаҳри,
1998 йил 3 ноябрь.

ҒАЛЛА ЭКИБ БЎЛИНДИ

Оҳангарон туманидаги «Ангрен» ширкатлар уюшмаси деҳқонлари бир неча йилдирки ғалладан мўл ҳосил етиштириб келишмоқда. Бу йил уюшмада 535 гектар ерга уруғ сепиш мўлжалланганди. Ғаллакорлар муҳим ишга масъулият билан ёндошиб, экишни якунладилар.

Дастлаб уруғ тушган пайкаллар ҳозир ям-яшил майсалар билан қопланган. Хўжаликда ниҳолларни суғориш ва озиқлантиришни бошлаб юборилди. Ўтган йили гектар бошига 50 центнерга етказиб ҳосил олган Ҳасанбой Иброҳимов бошлиқ оила аъзолари бу йил ҳам қисқа муддатда 41 гектар ерга уруғ қададилар.

СУРАТЛАРДА: пудратчи оила бошлиғи Ҳасанбой Иброҳимов хўжалик раиси Шарофиддин Нурмуҳамедов ва туман «Мевасабзавот» бирлашмаси бошлиғи Раҳимжон Жумақулов майсалар ривожини кўздан кечиришмоқда; хўжаликда 40 йилдан бери механизатор бўлиб ишлаётган Амир Пусурмонов; сўнгги пайкаллар экишга тайёрланмоқда.

Даврон АҲМАД олган суратлар.

ВИЛОЯТ ҲАЁТИ

янгиликлар, одамлар, воқеалар

ДАЛАДА... МАЪНАВИЯТ СОАТЛАРИ

ВИЛОЯТДА бундан икки ой илгари бошланган «Маънавият соатлари» энди бевосита пахтазорларда давом этмоқда. Шоирлар, ёзувчилар, олимлар ҳамда санъаткорлардан иборат гуруҳлар хўжаликларда меҳнаткашлар билан суҳбатлар ўтказмоқдалар, концертлар уюштирмоқдалар.

Яқинда вилоят Қизил Ярим ой жамиятининг раиси Мупаррах Каримова бошлиқ шундай жамоа Янгийўл тумани пахтакорлари ҳузурида бўлди. Теримчилар турли мавзуларда суҳбатлар тинглашлари билан бирга «Баҳор» халқ рақс дастаси ижросида концерт томоша қилдилар.

Саид ВАЛИЕВ.

ФОЙДАСИГА «ТИКО», «ДАМАС», «НЕКСИЯ»

АНГРЕНДАГИ автобус-таксомотор парки ҳиссадорлик жамияти йил давомида транспорт воситаларини деярли янгилади. Бунинг ҳисобига ўтган ойлар ичида аҳолига 217 миллион сўмлик транспорт хизмати кўрсатишга эришди.

Бу режада белгиланганига нисбатан 5 миллион сўмлик кўпдир.

— «Асакабанк» ва «Ўзуйжойижтимоийбанк» билан иқтисодий алоқаларимизни мустаҳкамлаяпмиз, — дейди ҳиссадорлик жамияти раиси Неъматжон Эралиев. — Улар биз чиқарган 18 миллион сўмлик акцияларимизни сотиб олишди. Тушган фойда ҳисобига 10 та «Дамас», бир неча «Тико» ва «Нексия» автомашиналарини сотиб олдик. «Дамас» машиналари Андижон ва Тошкентга қатнайдиган йўловчиларга, «Тико» ва «Нексия»лар эса шаҳар ичида буюртмачиларга хизмат кўрсатади.

Корхона олинган фойдадан 25 миллион сўмлик эҳтиёт қисмлар харид қилди. Ҳиссадорларга ўтган ярим йил фойдаси ҳисобидан дивиденд тўлашга тайёргарлик кўриляпти.

Минавара ИСОҚУЛОВА.

«МАФТУНА» ИШГА ТУШДИ

ҚИБРАЙ туманидаги Ёнариқ қишлоғида ишбилармон, тадбиркор аёллар сафи кенгайиб бормоқда. Ана шулардан бири Раъно Раҳматиллаевадир.

У ўз оила аъзолари, қариндош-уруғлари ва яқинларидан тўплаган маблағ ҳисобига қишлоқда тўй-ҳашамлар учун ўрин-кўрпа тикиб, тайёрлайдиган цехни очиш учун икки қаватли иморат қуриб битказди. Шу қишлоқда истиқомат қиладиган 10 нафарга яқин келинларни ишга қабул қилди. Кичик корхонага «Мафтуна» номи берилди.

Корхона яқиндан бошлаб амалий ишга киришди.

Абдуҳамид ФОЗИЛОВ.

ИНШООТЛАР ҚУРИЛИШИ УЧУН

МАМЛАКАТИМИЗДА, айниқса, унинг пойтахтида йирик-йирик иншоотлар қурилиши кенгайиб бормоқда. Уларнинг айримлари фақат темир-бетон конструкцияларидан йиғилмоқда.

Бундай бинокорлик материалларини тайёрлаш учун йўғон арматуралар кўп талаб қилинмоқда. Уларни четдан келтириш эса жуда қимматга тушади.

Шунинг учун ҳам Бекободдаги «Ўзбекистон металлургия заводи» ҳиссадорлик жамияти жамоаси бундай арматураларни тайёрлашни ўз зиммасига олди. Мутахассислар мавжуд прокат станларини шундай арматуралар ишлаб чиқаришга мослаштирдилар. Натижада, йўғонлиги ўттиз миллиметрли янги ашёни тайёрлаш ўзлаштирилди. Металлурглар унинг дастлабки намуналарини республикамиздаги темир-бетон конструкциялари корхоналари ва қурилишларга жўнатишга киришдилар.

Ҳамид МАҲМУДОВ.

ЧЕКИШГА ҚАРШИ ДАСТУР

КЕЙИНГИ пайтларда ёшлар орасида чекишни ташлашга ихлос қўйётганлар ҳам кам эмас. Бунда Чехия, Малайзия, Таиланд каби хорижий мамлакатларда муваффақиятли қўлланилган «Чекмасдан ёшлик гаштини сур!» таълим дастури муҳим аҳамият касб этмоқда.

Ушбу тадбир ташаббускори — «Ўзбекистон — Бритиш-Американ Тобакко» қўшма корхонасининг таъсири вилоятимизда ҳам сезилди. Хусусан, мазкур дастурни амалга оширишда Тошкент туманидаги 9-умумтаълим мактаби синов майдончаси сифатида қабул қилинди.

Акбар АЛИЕВ.

БОЖХОНАЧИЛАР КЕНГАШИБ ОЛДИЛАР

Тошкент вилояти божхона бошқармасида 1998 йилнинг тўққиз ойи мобайнида қилинган иш якунларига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Йиғилишни Тошкент вилоят божхона бошқармаси бошлиғи, божхона хизмати полковниги Алишер Аманбоев бошқарди.

Йиғилишда Тошкент вилояти божхона бошқармаси ходимлари томонидан Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонлари, давлат божхона қўмитаси ҳайъати қарорлари, буйруқлари, кўрсатмалари ва бошқа божхона ишини мувофиқлаштиришга қаратилган меърий ҳужжатлар талаблари ижросини таъминлаш борасида муайян ишлар қилинганлиги таъкидланди.

Жумладан, тўққиз ойлик иш режаси ошириб адо этилди. Давлат бюджетига жами 3558756,7 минг сўм маблағ туширилди. Бу эса ўтган йил шу давридагидан қарийб етти баробар кўпдир.

Бошқарма ходимлари йиғилишда Президентимизнинг тўй-ҳашамлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимларни ўтказишда шуҳратпарастлик, дабдабабозлик, исрофгарчиликка қарши курашга чорловчи Фармони тўғрисида тўхталиб, унда кўрсатилган салбий иллатларга қарши кураш божхона органлари зиммасига ҳам алоҳида масъулият юклашини таъкидлашди.

Йиғилишда қилинган ишлар, йўл қўйилган камчилик ва нуқсонлар таҳлил этилиб, келгуси режаларни бажариш юзасидан чора-тадбирлар белгиланди.

Ботир ҲУСАНБОЕВ.

ОЛИЙ ФАЗИЛАТМАС ҲАВОЙИ ҲАВАС

ҲАММАМИЗНИ ТЎЙГА ЕТКАЗСИН, ЛЕКИН...

КЕКСАЛАРИМИЗНИНГ дуога қўл очиб, билдирадиган тилакларидан биттаси бу «ҳар кимни ҳам тўйга етказсин» деб қиладиган ниятларидир. Дарҳақиқат, тўй инсоннинг ҳаётида энг яхши, энг нашъу-намоли воқеадир. Шунинг учун ҳам ҳар бир ота-она фарзанд кўрган кундан бошлаб тўй тараддудини кўради.

Дастурхон ёзиб, элга ош берсам, қарзимни узсам, дейди. Хоҳ ўғил тўйи, хоҳ қиз узатиш бўлмасин, бундай қувончли дамларда инсонлар бир-бирлари билан кўришиб, ҳатто, гина-кудуратлар ҳам унутилади. Маҳалла жамоаси аҳли, унинг фаоллари хонадон соҳибига кўмаклашади. Жўяли маслаҳатлар беради, ёрдам қўлини чўзади. Иложи бўлса, камини яшириб, борига барака киритиш тараддуди кўрилади. Шунинг учун ҳам халқимизда «отанг ҳам, онанг ҳам маҳалла», деган мақол бежиз айтилмайди. Демакки, маҳаллада бўладиган ҳар қандай тантана, тўй ҳашамлардан энг аввало, маҳалла аҳли баҳра олиши, завқланиши керак. Мен ана шу ҳақда ўйлар эканман, баъзида таажжубланаман. Нега айримлар туппа-тузук ҳовли-жойи бўла туриб, тўйни ресторанда, кафеларда ўтказишади. Баъзилар кўп қаватли уйлар ноқулай-да, дейиши мумкин. Лекин, сирасини айтганда, ҳозирги пайтда кўп қаватли уйларнинг ҳовлисида тўйхоналар ҳам қуриб қўйилган-ку. Демак, бу баҳона бўлолмайди.

Ҳайрон қоладиган жойи шундаки, ресторанда, кафеларда ўтказиладиган тўй-ҳашамларга одамларни таклиф қилишда маҳалла аҳли четлаб ўтилади ёки бўлмаса, танлаб-танлаб айтишади. Шу инсофданми? Кўп йиллик кузатишлардан шундай хулоса чиқариш ҳам мумкинки, ресторан ва кафеларда тантанавор қилиб, тўй ўтказадиганларнинг аксарияти маҳалла ишига аралашмайдиган, жамоатчиликдан ўзини бир поғона юқори тутишга ҳаракат қиладиган «тадбиркор»лардир. Нега улар жамиятдан, кўпчиликдан ўзларини айри тутадилар. Ёки улар кафелардаги ҳаддан ташқари дабдабабозлик, исрофгарчиликдан маҳалла аҳли бехабар қолақолсин, дейдиларми.

Бу ҳам майли-я, маъракаларнинг кафеда ўтказилишига нима дейсиз. Бунга қандай баҳо бериш керак. Бу ишлар манманликнинг бир тури эмасми. Ахир марҳумнинг хотираси, унинг туғилиб-ўсган жойида, ватанида ўтказилиб, ўша ерда унинг ҳақига дуои фотиҳа қилинса бу мусулмончиликнинг ўзгинаси бўлмайдими.

Менимча, Президентимизнинг жуда ҳаётий ва долзарб ҳисобланган Фармони ҳамма жойда қизғин муҳокама этилиб, ўринли фикр ва таклифлар билдирилаётган ҳозирги пайтда масаланинг ана шу томони ҳақида ҳам ўйлаб кўриш керак. Бизнингча, тўйлар, тантаналар, борингки, маъракаларнинг ўша ҳудуднинг ўзида, ҳар бир хонадон соҳибининг ўз жойи, ўз истиқомат манзилгоҳида ўтказилгани маъқул. Бунга бошқалар нима дейишаркин.

Носир РИХСИЕВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.

«КАВАРДОН» УДУМИ

КУНИ кеча матбуотда эълон қилинган Ўзбекистон «Маҳалла» жамғармаси фаолларининг Президентимиз Фармонига жавобан қабул қилган Мурожаатномасини диққат билан ўқиб чиқдим.

Дарҳақиқат, қайд қилинганидек, тўй-ҳашамлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимлар ихчам, сермазмун, исрофгарчиликсиз ўтишида биз ҳам масъулмиз. Зеро, маҳалла оқсоқоли ана шу ҳудуднинг отаси, сардори ҳисобланади.

Ҳар биримиз ўз маҳалламизда хушёррок турсак, тўғри йўлдан озганларга муросасиз бўлсак, жамоа ва жамият манфаатини қаттиқ туриб ҳимоя қилсак, элимизга ҳам, тадбирларни ўтказаётган хонадонларга ҳам ҳурмат, обрў-эътибор келтиради.

Шуни айтиш керакки, мен қўмита раиси бўлган «Қавардон» маҳалласида ҳамиша тўю-тантаналар маромида, ўзини кўз-кўз қилишдан ҳоли тарзда ўтиб келган. Шунга қарамасдан, Мурожаатномага қўшилган ҳолда, бундан буён ҳам ана шу тартибни қаттиқ ушлашга интиламиз.

Она юртимиз истиқболи йўлида халқ ва миллат эҳтиёжи учун қайишиш, айрим ўзбошимчаларнинг режаларига қарши қалқон бўлиб туриш маҳалла оқсоқолларининг доимий бурчи бўлиши лозим.

Аҳрорхўжа ИБРОҲИМХЎЖАЕВ,
Юқоричирчиқ туманидаги «Қавардон» маҳалласи оқсоқоли.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ — СИЗНИНГ ГАЗЕТАНГИЗ!

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси

-га обуна давом этмоқда!

ЯККА ОБУНАЧИЛАР УЧУН:
1 ЙИЛГА — 2012 сўм 28 тийин
6 ОЙГА — 1006 сўм 14 тийин
1 ОЙГА — 167 сўм 69 тийин

ТАШКИЛОТЛАР УЧУН:
1 ЙИЛГА — 2612 сўм 28 тийин
6 ОЙГА — 1306 сўм 14 тийин
1 ОЙГА — 217 сўм 69 тийин

Нашр кўрсаткичларимизни эслатиб ўтамиз:
Якка обуначилар учун — 205
Ташкилотлар учун — 206

ВАҚТ КУТМАЙДИ!

«Тошкент ҳақиқати»га обуна бўлишни унутманг, азизлар!

ДАВЛАТДЕК ҒАМХЎРИНГ БЎЛСА ДУНЁДА...

РЕСПУБЛИКАМИЗДА ижтимоий бозор иқтисодиётини барпо этишга қаратилган ислоҳотлар изчил амалга оширилмоқда. Жаҳон тажрибасидан маълумки, янгича муносабатларга ўтиш даврида аҳоли турмуш даражасининг пасайиши, ишсизликни кучайиши, пулнинг қадрсизланиши ва маҳсулотлар тақчиллиги ортиши кузатилган. Бу ҳолат кишилар турмуш тарзида мафаатларга путур етказиши, табиий, албатта.

Шу боис, Президентимиз мамлакатимизда бозор муносабатларини жорий этишга қаратилган ислоҳ қилиш жараёнини аҳолини ижтимоий қўллаб қувватлаш ва уни янги шароитларга мослаштиришнинг кучли тизими билан мустаҳкамлаш зарурлигини ҳамиша таъкидлаб келмоқда.

Давлатнинг бу борадаги энг муҳим вазифаси аҳолининг ночор қатламларини ижтимоий ҳимоялашдан иборат. Бу иш энг кам, ўртача ва юқори ижтимоий ҳимоялаш орқали амалга оширилади. Республикамизда ички имкониятлардан келиб чиқиб, дастлабки ижтимоий ҳимоя қўлланмоқда. Ана шунинг ўзига ҳам давлат бюджетининг қарийб 45 фоизи сарфланяпти.

Шуни айтиш керакки кишиларнинг манфаати кўзланган тадбирларда уларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларини таъминлаш масаласига алоҳида эътибор берилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 37-моддасида «Ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли меҳнат шароитларида ишлаш ва қонунда кўрсатилган тартибда ишсизликдан ҳимояланиш ҳуқуқига эгадир» деб кўрсатилган.

Бунда ҳуқуқни амалга ошириш ва ҳимоя қилиш бўйича давлатнинг олиб бораётган сиёсатида ишсизликка йўл қўймаслик, ишга ярайдиган, меҳнатга қобилиятли бўлган барча фуқароларни иш билан таъминлаш, меҳнат миқдори ва сифатига унинг пировард натижасига мувофиқ равишда ҳақ тўлаш кафолатларини мустаҳкамлаш, юқори малакали кадрлар тайёрлаш, касбини ёки иш жойини ўзгартиришга мажбур бўлган кишиларга зарур моддий мадад бериш каби муҳим жиҳатлари мужассам топган.

1993 йил 13 январда қабул қилинган «Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»ги қонун бозор иқтисодиёти ва мулкчиликнинг турли шакллари шароитида инсоннинг ишли бўлиш ҳуқуқларини рўёбга чиқаришнинг ташкилий, ижтимоий-иқтисодий кафолатларини белгилаб берди. Қонуннинг янги таҳрири эса Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг қарори билан 1998 йил 5 июндан амалга киритилди.

Қонун Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва халқаро қоидаларни ҳисобга олган ҳолда аҳолини иш билан таъминлаш учун шарт-шароитларни яратишга қаратилгандир. Ушбу ҳуқуқий акт бизнинг жамиятимизда ҳам ишсизлик мавжуд эканлигини биринчи марта тан олди. Унга мувофиқ ишсизларга махсус нафақа тўланадиган бўлди, уларни қайта ўқитиш ва янги касбларга ўргатиш ташкил этилди. Ҳозирда меҳнат бозорини тартибга солишнинг республика тизимини барпо этиш асосан тугалланди. Давлат иш билан таъминлаш хизмати ташкил этилди. Шаҳарлар ва туманларда 220та меҳнат биржаси ишлаб турипти.

Меҳнат қонунчилигининг меҳнатга ҳақ тўлаш тизимида ҳам катта ўзгаришлар қилинмоқда. Шу пайтгача бизда меҳнат ҳақини унинг миқдорига қараб, яъни меҳнат сарфига ҳақ тўлаш мезони ҳукмронлик қилмоқда. Ишга бундай ёндошганда ишловчи меҳнат жараёнларини оқилона ташкил этишдан уларнинг пировард натижаларидан манфаатдор эмас. Инсон фаолиятининг барча соҳаларида иш учун ҳақ тўлашдан шу ишнинг натижалари, ишлаб чиқарилган маҳсулот ва унинг сифати учун ҳақ тўлашга ўтиш жуда қийин, лекин айни вақтда, бозор шароитида бу жуда зарур.

Бозор иқтисодиёти шароитида нарх-навонинг ўсиши муносабати билан иш ҳақи миқдорини қайта кўриб чиқишни ҳам аҳолининг ижтимоий ҳимоялаш тадбирлари қаторига киритиш лозим. 1991 йилдан бошлаб иш ҳақини ошириш тўғрисида бир неча бор ҳужжатлар қабул қилинди. 1993 йилнинг январидан бошлаб эса барча ходимлар учун ягона та-

Демократик жамият тамойиллари

риф жадвали жорий этилди. Бу жами ҳақ тўлаш тизимини тартибга солиб, турли касбдаги ва тоифадаги ходимлар иш ҳақи фарқларида холисона нисбатни вужудга келтирибгина қолмай, шу билан бирга, меҳнат ҳақи тўлашнинг энг кам миқдордаги иш ҳақи билан қатъий боғлашга имкон берди. Мулкчилик шакллари турлича бўлган корхоналарда иш ҳақининг энг кам миқдорини пулнинг қадрсизланиши даражасига қараб қайта кўриб чиқиш орқали ҳамма тоифадаги ходимларнинг меҳнат ҳақи мунтазам оширилмоқда. Ягона тариф жадвали жорий этилгач, аввало меҳнатга ҳақ тўлашнинг кафолатли даражаси мустаҳкамланди.

Бозор муносабатлари шароитида ижтимоий таъминотга бўлган ҳуқуқни амалга ошириш ўзига хос аҳамият касб этади. Нафақадорлар, ногиронлар, кўп болали оналар аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож бўлган энг кам таъминланган табақасини ташкил этади. Пенсия таъминотида ўтказилган умумий ислоҳот бу соҳада ижтимоий адолатни тиклади. Унда ишчилар, хизматчилар, жамоа аъзолари, ишлаб чиқариш ширкатларида ишловчилар ва бошқа тоифадаги фуқароларнинг нафақа билан таъминлашда ягона шарт ва маром мустаҳкамланди. Нафақа миқдори меҳнат стажига қараб тайинланадиган бўлди. Янги қонун ижтимоий пенсия тушунчасини берди, бу нафақа тури зарурий меҳнат стажи етишмаслиги туфайли меҳнат нафақасини ололмовчи шахсларга тўланади.

Давлатнинг ижтимоий сиёсатида моддий таъминот ҳуқуқини янада ривожлантириш тадбири кўзда тутилган. Улар ичида энг муҳими нарх-навонинг кўтарилишига қараб, пенсия ва нафақаларнинг оширилиб боришидир.

Кишилар саломатлигини давлат йўли билан муҳофаза қилиниши ҳам ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқлар тизимида муҳим ўрин эгаллайди. Ҳозирги шароит нуқтаи назаридан келиб чиққан ҳолда. Бу соҳада ҳам кескин ўзгаришларсиз ҳал қилиш мумкин бўлмаган бир қатор муаммолар пайдо бўлганки, уларнинг ечимини топмасдан туриб, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш мумкин эмас. Жумладан, бозор иқтисодиётига ўтишда соғлиқни сақлаш тизимини қайта кўриб чиқиб, уни молиялаштириш манбаини топиш лозим бўлади. Иқтисодий ислоҳот даврида жамият ривожланиши шуни яққол кўрсатиб турибдики, давлат бюджетидан ажратилаётган пул маблағлари беморларга кўрсатилиши лозим бўлган сифатли тиббий хизмат харажатларининг бир қисминигина қоплай олади, холос.

Соғлиқни сақлашни молиялаштиришда муҳим ва самарали йўл шундаки, аста-секин суғурта тиббий тизимига пухта тайёргарлик кўриб туриб ўтиш лозим. Бу нарса халқ табобат ишларини ташкил қилиш ва аҳолининг соғлиғини сақлаш ҳуқуқларини ижтимоий ҳимоялашда катта аҳамиятга эга. Ривожланган давлатларнинг ҳеч бирида аҳоли учун кўрсатиладиган тиббий хизмат харажатларининг миқдори фақатгина бюджет ҳисобига ташкил қилинган эмас. Энг йирик ривожланган мамлакатларда ҳам тиббий хизмат ва соғлиқни сақлаш учун сарфланадиган маблағларнинг ярмидан кўпроғи суғурта тиббий тизимида яратилган фондлар ҳисобига тўғри келади. Қолган қисми эса давлат бюджети ҳисобидан таъминланади.

Маълумки, республикамизда ўндан ортиқ идора ва жамғармалар аҳолининг бевосита ижтимоий ҳимояси билан шуғулланиб келмоқда. Лекин уларнинг фаолиятини мувофиқлаштирувчи бирон бир муассаса йўқ. Натижада ижтимоий ҳимояга муҳтож инсонларга кўрсатилаётган ёрдам мақсадга йўналтирилган даражада бўлмаяпти. Оқибатда бу соҳада ижтимоий адолат мезони бузиляпти. Шунинг учун ҳам аҳоли ижтимоий ҳимояси билан шуғулланувчи вазирлик ваколатида, бирон-бир ташкилот тузилса оқилона иш бўлар эди.

Яна бир муҳим масалани муҳокама тарзида ўртага ташламоқчимиз. Бу «ижтимоий ҳуқуқ» тўғрисидаги фикрдир. Янги ҳуқуқ тармоғи «ижтимоий ҳуқуқ» йўналишини талаб қилмоқда.

Умумжаҳон ҳуқуқшунослик фани учун «ижтимоий ҳуқуқ» соҳаси янгилик эмас. Олмонияда кўпдан бери «ижтимоий кодекс» амалда бўлиб, у ўзида ижтимоий имтёз ва ижтимоий таъминотни, ижтимоий ёрдамнинг турли шаклларини (уруш қурбонларига, ҳарбий хизматчилар оилаларига, ёшларга, болаларга, кўп болали оналарга) кучайтиришни ўз ичига олган.

Ижтимоий ҳимояни янада яхшилаш учун давлат ижтимоий сиёсати тўғрисида қонун қабул қилиш зарур. Бу қонун орқали инсонларни ижтимоий ҳимоялашда давлатнинг ўрни ва унинг жавобгарлиги даражасини, қонун чиқарувчи ва ижро этувчи бўғинларнинг ижтимоий соҳадаги фаолиятларини аниқлаштириб, муаммоларни ҳал этишда сезиларли таъсир ўтказиш мумкин.

Матлуба МИРЗААБДУЛЛАЕВА,
фалсафа ва ҳуқуқ институти илмий ходими.

«ЖАМБУЛ»лик Қурбон отани бундан уч йил аввал катта йўл ёқасида учратгандим. Кўп йиллардан бери ғаллачилик соҳасида меҳнат қилиб қишлоққа танилган деҳқон негадир ҳомуш кўринарди. Салом-аликдан сўнг ҳафахоллигининг сабабини сўрадим. У аста-секин гап бошлади. «Ўғлим, ҳадеб даладаги ишларимизни мақтайвермай, хонадонимиздаги турмушимиз билан ҳам қизиқинглар. Қиш келди дегунча жонимизни ховучлаб чиқамиз. Катталар-ку бир амаллар, айниқса ёш болаларга қийин...»

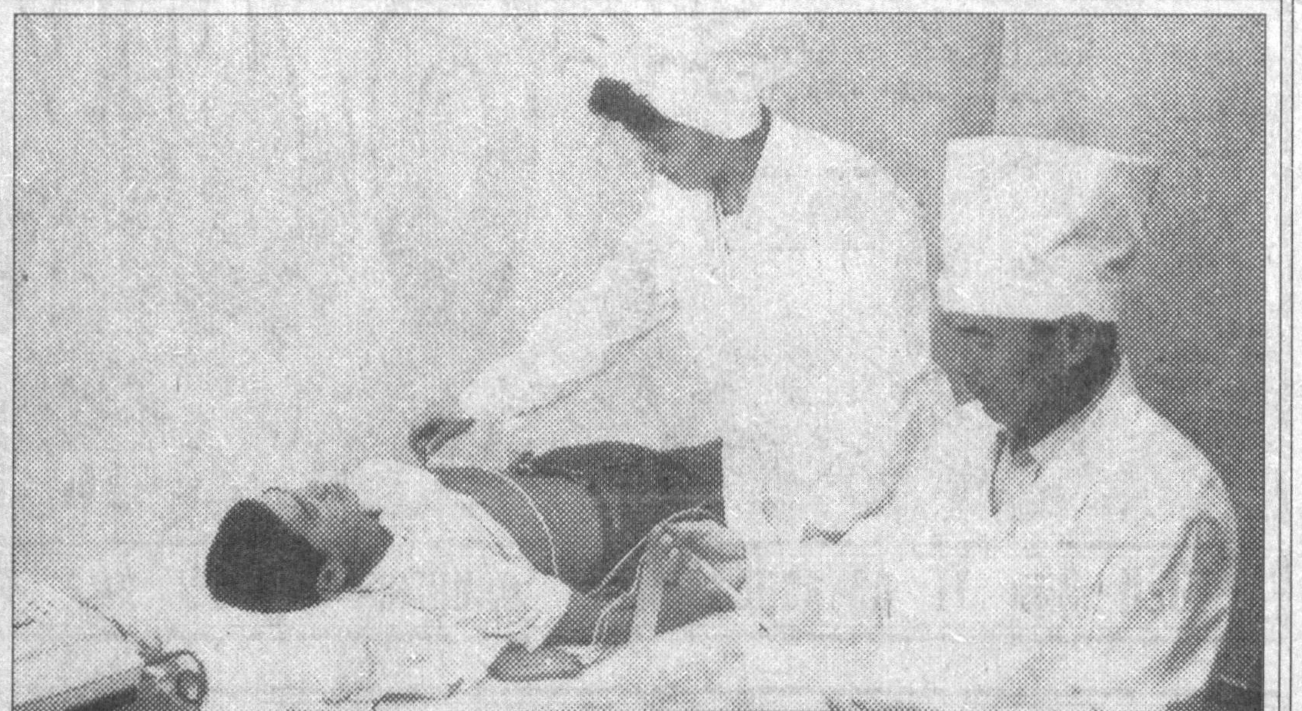

Ўшанда ота «Жамбул»да газ йўқлиги, дўхтирхона ночорлиги ҳақида куюниб гапирган, унинг ёнига яна қатор оқсоқоллар қўшилишган эди. Юқоричирчиқ туман ҳокимлиги, хўжалик раҳбарлари, Республика Вазирлар Маҳкамасининг қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш тўғрисидаги қарори асосида салкам беш минг кишилик қишлоқ аҳлининг эҳтиёжини инобатга олиб, Жамбул номли жамоа хўжалигини газлаштириш уларнинг хурсандликларини кўриб, бошимиз осмонга етди. Қурувчилар қатори биз ҳам дуо олдик.

Мудир билан суҳбатимиз давом этаётган пайтда бу масканни бунёд этган хусусий қурилиш монтаж корхонаси раҳбари Ирина Юрьевна Савицкая ҳам келиб қолди.

Шифокорлар уни бирпасда қувонч билан қуршаб олишди. Уларнинг чеҳраларидаги табассум ва меҳрли нигоҳлари бунёдкорга бўлган ҳурмат рамзи эди.

Ислоҳот одимлари

ҲАР БИР ҚИШЛОҚДА, ХОНАДОНДА ЎЗГАРИШ

билан астойдил шуғулландилар. Туман газлаштириш бошқармаси, ҳомийлар фаоллигига босқичма-босқич 15 километрдан ошиқ масофага газ тармоқлари тортиб келинди. Ўтган йили эса хонадонларда «зангори олов» уй бекаларининг юмушларини енгиллаштирди.

— Кексаларнинг яна бир талаби яқинда амалга ошди, — дейди Жамбул номли қишлоқ фуқаролар йиғини раиси Одил Пўлатов. — Хўжалик раиси Асқар Ўтагенов ижтимоий ислоҳотлар борасидаги дастлабки қадамини аҳолига тиббий хизмат кўрсатишни яхшилашдан бошлади. Ҳудудимизда қишлоқ врачлик пункти қад кўтарди. У шаҳардаги даволаш муассасаларидан қолишмайди. Барча шарт-шароитлар муҳайё.

Ростдан ҳам шу йилнинг бор йўғи тўрт ярим ойи давомида қуриб фойдаланишга топширилган бу муассаса биноси кўркамлиги ва шинамлиги билан эътиборни тортарди. Бу ерда ички касалликлар, енгил жарроҳлик, гинекология, юрак-қонтомир, болалар хасталиклари каби 13 ихтисослик бўйича 13та хона замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган.

— Шифохонамиз очилган куни қарияларга ош тортдик, — дейди қишлоқ врачлик пункти мудири А. Мархобоев, — Дарҳақиқат, жадал ишладик, — дейди И. Савицкая. — Шундай биноларни қуришда орттирган тажрибамиз бу ерда ҳам қўл келди. Иш жараёнида туман ҳокимлиги, хўжалик раҳбари, қишлоқ фаолларининг мададини ҳамиша ҳис қилиб турдик...

Хўжаликнинг тикувчилик цехида бичувчи Акима Қистабоева ҳамда Гавҳар Муродоваларнинг иши қизғин борарди. Чеварлар турли матолардан аёллар учун кўйлаклар, халатлар тикиб бермоқдалар. Цехга ёндош бўлган дўконча орқали маҳсулот савдога қўйиларкан. Айни пайтда буюртмалар ҳам қабул қилишаркан.

Қишлоқда шу тарзда ишчи ўринлари кўпайиб боряпти, маиший хизматга эътибор ортмоқда.

— Буларнинг ҳаммаси ислоҳотлар шарофати, — дейди Акима, — у туфайли одамларнинг ўз қобилиятини кўрсатишларига йўл очилди. Бир чекка қишлоғимизда шунча янгиликлар рўй беради, деб ким ўйлабди, дейсиз.

Бу рост гап. Истиқлол кишиларга эрк берди. Уларга руҳ бағишлади. Ўзгаришлар ҳар бир хонадонда, маҳаллада, хўжаликда сезилмоқда...

Шу куни Қурбон отани яна учратдим. Руҳи тетик. Бу бежиз эмас. Хуррият қишлоқлар кўркини ҳам, инсон қиёфасини ҳам, маънавиятини ҳам ўзгартириб бормоқда. Юксалиш сари даъват этмоқда.

Саидвали ҲАСАНОВ.

СУРАТЛАРДА: «Жамбул» жамоа хўжалиги худудида жойлашган қишлоқ врачлик пункти бош шифокори Асадулла Марҳобоев ва ҳамшира Насиба Шералиевалар беморни кўрикдан ўтказмоқдалар (юқорида); тикувчи Гавҳар Муротова тиккан бежирим кўйлаклар ҳамиша ҳаридоргир; пастдаги суратда эса қишлоқ врачлик пунктининг кўриниши.

Владимир ГРАНКИН олган суратлар.

НАРКОТИК МОДДАЛАР НАЗОРАТИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ЖИҲАТЛАРИ

Чирчиқ шаҳрида бўлиб ўтган семинар-кенгашда халқаро назорат остида бўлган кимёвий моддаларнинг айланиши кузатувини кучайтириш ҳақида сўз юритилди. Унда «Ўзкимёсаноат» ассоциацияси ва республика кимё саноатининг йирик корхоналари, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қошидаги наркотик моддаларни назорат қилиш миллий маркази, Соғлиқни сақлаш вазирлигининг наркотик моддалар назорати қўмитаси ва Табиат муҳофазаси давлат қўмитаси ҳузуридаги маҳсулотларни ва хизмат кўрсатишни экологик сертификатлаш маркази мутахассислари иштирок этдилар.

Семинарда наркотик воситаларнинг қонуний айланишини, наркотик, психотроп ва заҳарли ҳамда наркотик маҳсулотларни тайёрлаш учун ишлаб чиқаришда фойдаланиладиган прекурсор моддаларни қатъий назорат қилишга ҳукуматимиз катта эътибор бераётгани таъкидлаб ўтилди. БМТнинг наркотик ва психотроп моддаларнинг қонунга зид айланишига қарши кураш конвенцияси томонидан 1988 йилда 22 прекурсордан иборат рўйхат тасдиқланган. Ўзбекистон Республикаси ушбу конвенцияга, шунингдек, БМТнинг 1961 йилдаги наркотик моддалар ва 1971 йилдаги психотроп моддалар ҳақидаги ягона конвенциясига қўшилган. Бу — ҳукуматимиз ушбу ҳужжатларга киритилган наркотик моддаларни нафақат четдан келтириш ва четга чиқаришни, балки мамлакатимиз ичида бўлишини ҳам янада қатъий назорат остига олиши зарурлигини билдиради.

Айни пайтда прекурсорлар мамлакатимиз саноатининг ҳамма соҳаларида қўлланилиб, кимё тармоғи корхоналари учун асосий маҳсулот турларидан бири ҳам ҳисобланади. Шунинг учун, халқаро назорат остида бўлган прекурсорлар ва бошқа кимёвий моддалар айланишини назорат қилиш ва корхоналар ишини тартибга келтириш учун наркотик маҳсулотлар назорати бўйича миллий марказ Соғлиқни сақлаш вазирлигининг наркотик моддаларни назорат қилиш қўмитаси билан ҳамкорликда «Ўзбекистон Республикасига наркотик воситалар, прекурсорлар, психотроп ва заҳарли моддаларни четдан келтириш ва четга чиқариш ҳақида вақтинча низоми»ни ишлаб чиқди. Ушбу ҳужжатда БМТ конвенцияси томонидан кўрсатилган талаблар ҳисобга олинган бўлиб, у наркотик моддаларни назорат этиш давлат комиссияси томонидан тасдиқланган. Семинарда номи зикр этилган низомда тасдиқланган республикамиз ҳудудида прекурсорларни четдан келтириш ва четга чиқаришни тартибга келтириш ҳамда уларни мамлакат ичида жойлаштириш қоидалари батафсил тушунтириб берилган. Наркотик моддаларни қайта сотиш, қуйиш ва бу моддалардан ўз мақсади йўлида фойдаланишга йўл қўймаслик бош вазифа эканлиги таъкидлаб ўтилди.

Семинарда прекурсорларни жойлаштириш ва саноатда фойдаланишда божхона ҳамда прокурор назоратини ўрнатиш масалалари ва бу муаммоларнинг юридик томонлари ҳам муҳокама этилди.

(ЎзА).

ОСМОН БИТТА, ЕР БИТТА

Биз ягона ва умумий табиий муҳитда яшамоқдамиз. Саломатлигимиз сув, ҳаво, тупроқнинг ҳолатига боғлиқ. Афсуски, кейинги даврда бундай табиат неъматлари булғаланиб бормоқда. Даниянинг Орхус шаҳрида бўлиб ўтган конференцияда ана шу масалалар, инсон ва табиат муаммоси чуқур муҳоқама этилди. Унда Ўзбекистон делегацияси ҳам иштирок этди.

Инсоният ўз фаолияти билан билиб-билмасдан атроф-муҳитга салбий таъсир кўрсатмоқда. Оқибатда табиатнинг мусаффолигини уни ифлослантирувчи турли зарарли моддалардан ҳоли бўлишини таъминлаш тобора долзарб вазифа бўлиб бормоқда.

Шунинг учун ҳам экологик муаммоларни ҳал қилишга умуминсоний ёндашув шаклланяпти. Бу соҳада Европа давлатлари намуна бўлишди. Бу қитъада 1979 йилда табиатни муҳофаза қилиш муаммосини ҳал қилишга қаратилган умумевропа кураши бошланди. Натижада «Европа учун атроф-муҳит» халқаро конференцияси юзага келди. Конференция ташкил этилганидан бери тўрт марта чақирилди. Уларда қатнашаётган давлатлар ва халқаро ташкилотлар қатори йил сайин кўпайиб бормоқда. Агар биринчи конференцияда 34та Европа давлати, Канада, Бразилия, Япония, АҚШ қатнашган бўлса, тўртинчисида деярли 60дан ортиқ турли қитъаларнинг мамлакатлари вакиллари иштирок этдилар. Шунинг учун ҳам конференция жаҳон аҳамиятига молик бўлиб қолди.

Даниянинг Орхус шаҳрида бўлиб ўтган тўртинчи конференцияда Ўзбекистон ҳам унинг тўла ҳуқуқли аъзоси сифатида иштирок этди. Унда муҳим масалалар муҳокама қилинди. Улар у ёки бу тарзда иштирок этган ҳар бир мамлакатга, шу жумладан, Ўзбекистонга ҳам тааллуқли бўлди. Маърузаларда Европада атроф муҳитнинг ҳолати муфассал маҳлил қилинди ва баҳо берилди. Шу нарса таъкидландики, сўнгги йилларда табиатнинг ифлосланиши бирмунча камайган бўлса ҳам унинг кескин яхшиланганлиги ҳақида гапириш учун асос йўқ.

Транспорт, қишлоқ хўжалиги, энергетика, кимё маҳсулотлари ишлаб чиқаришдаги экологик аҳвол, ички сув ҳавзаларининг ифлосланиши, тупроқнинг бузилиши катта ташвишга сабаб бўлмоқда. Бу муаммолар Ўзбекистон учун ҳам тегишлидир. Фикримнинг далили учун бир қанча мисоллар келтираман.

Мустақил мамлакатимизда шаҳар аҳолисининг 74 фоизи ва қишлоқ аҳолисининг 64 фоизи марказлаштирилган ичимлик сув таъминотига эга. Бироқ вилоятимизнинг қатор туманларида аҳвол яхши эмас. Масалан, Пскент туманида олиб борилган текширишлар натижасида айрим қудуқлардан олинаётган сув давлат стандартларига жавоб бермаслиги маълум бўлди. Вилоят экологларининг ташаббуси билан Республика Вазирлар Маҳкамасига Пскент тумани аҳолисини сифатли оби-ҳаёт билан таъминлаш учун сув ажратгич иншоотлари ва ичимлик сув тармоқларини қуриш зарурлиги ҳақидаги масала киритилди. Вилоят ҳокимлиги бизни бу масалада қўллаб-қувватлади. Ҳозирги вақтда иқтисодий қийинчиликларга қарамай янги қудуқлар бурғиланди. Сув ажратгич иншоотлари мажмуи қурилиши ниҳоясига етказилди. 40 километр узунликдаги ичимлик сув келтириш тармоғи қурилмоқда.

Тупроқнинг бузилиши, қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг турли пестицидлар ва бошқа зарарли моддалар билан заҳарланиши кучаяётганлиги ҳақидаги ташвиш бизда ҳам бор. Шунинг учун ҳам қишлоқ хўжалик зараркунандалари ва ўсимликлар касалликларига қарши курашнинг биологик усулини кенгайтиришга ҳаракат қиляпмиз. Вилоят ҳокимлигининг қарори билан мавжуд 40та биолабораторияларнинг иши самарадорлигини ошириш бўйича аниқ чора-тадбирлар белгиланди. Шуниси қувончлики, бу масалада республика олимларини жаҳон банки қўллаб-қувватлади. Банк қишлоқ хўжалик зараркунандаларига, ўсимликлар касалликларига қарши кураш, тупроқнинг ҳосилдорлигини тиклаш бўйича замонавий технологияларни ишлаб чиқиш учун 1 миллион доллар инвестиция ажратишга ваъда берди.

Вилоятимиз ҳудудида автотранспортнинг экологик ҳолатини яхшилашга катта эътибор берилмоқда. Бизда «Соф ҳаво» махсус тадбирини ўтказиш яхши анъана бўлиб қолди. Айни вақтда саноат корхоналаридаги экологик аҳвол устидан назорат кучайтириб борилмоқда. Натижада зарарли моддаларни ҳавога чиқариш қисқарди. Янги қурилаётган қатор корхоналарда экологиянинг талаб даражасида бўлишига эришилмоқда.

Орхусдаги конференцияда атроф-муҳитни соғломлаштиришга ёрдам берадиган қатор муҳим халқаро битимлар имзоланди.

Умумевропа ҳамкорлигини Шарққа томон йўналтириш, яъни янги мустақил ривожланаётган давлатларни ҳам қамраб олиш талаб қилинаётганлиги қайд этилди. Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Ўзбекистон 1998 йилни атроф-муҳитни муҳофаза қилиш йили деб эълон қилганлиги ҳамда улар «Европа учун атроф-муҳит» жараёнига тўлароқ интеграциялашга интилаётганликларини изҳор қилганликлари, миллий экологик сиёсатни шакллантиришга ягона ёндошув лозимлиги тўғрисида баёнот билан чиққанликлари инобатга олинди.

Шу муносабат билан конференция кун тартибига «Янги мустақил давлатларга йўналтириш: янги мустақил давлатларда атроф-муҳитни муҳофаза қилишни бошқариш ва табиатни муҳофаза қилиш инвестициялари: ютуқлар, устуворлар, бундан буёнги амалий одимлар» мавзуидаги масала киритилди. Бунинг энг муҳим томони самарали инвестиция ёрдами кўрсатишдир.

Ахборот олиш, жамоатчиликнинг қарорлар қабул қилиш жараёнида қатнашиши ва атроф-муҳитга тааллуқли масалалар бўйича суд ҳужжатларини олиш тўғрисидаги конвенциянинг қабул қилиниши муҳим бўлди. Уни тайёрлашда Ўзбекистон делегацияси ҳам қатнашди. Шуни таъкидлаш лозимки, республика Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси барпо этилган биринчи йилларданоқ газеталар, журналлар, радио эшиттиришлари, телевидение кўрсатувлари орқали табиатни муҳофаза қилиш фаолияти, мавжуд экологик муаммолар тўғрисида аҳолига ахборот беришга алоҳида эътибор билан қаралмоқда. Масалан, вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси «Тошкент ҳақиқати» ва «Ташкентская правда» газеталари муҳарририятлари билан ҳамкорликда ҳар ойда махсус «Табиат ва инсон» «Природа и человек» саҳифаларини чиқармоқда. Вилоятнинг барча шаҳар ва туманларида ҳам шундай ҳамкорлик ўрнатилди. Республикада уч йилдан бери «Ўзбекистоннинг экологик хабарномаси» нашр этиляпти.

Табиатни муҳофаза қилиш қонунларига риоя этишда экологлар суд органларининг мададига ҳам суянмоқдалар. Масалан, бу йил атроф-муҳитни меёридан ортиқча ифлослантиришга йўл қўйганлиги учун ўз вақтида ҳақ тўламаган корхоналарга нисбатан суд қарори қабул қилинди.

Анжуманда қатор бошқа масалалар ҳам муҳокама қилинди. Айни вақтда кун тартибига қўйилиши лозим бўлган янги масалалар ҳам ўртага ташланди. Табиатни муҳофаза қилиш юзасидан бораётган хайрли жараён бундан кейин ҳам давом этади. Келгуси йилнинг ўрталарида Лондонда «XXI асрни мўлжаллаб Европада атроф-муҳит ва саломатликни муҳофаза қилиш соҳасида фаолият дастури» муҳокама қилинади. Унда жаҳондаги 51 мамлакатнинг соғлиқни сақлаш ва табиатни муҳофаза қилиш вазирлари, транспорт ва иқтисодиёт вазирликлар, халқаро махсус муассасалар вакиллари, қатор бошқа гуруҳлар намоёндалари қатнашадилар.

Орхусдаги конференция қатнашчилари бўлган мамлакатлар табиатни муҳофаза қилиш фаолияти тўғрисидаги кўп сонли адабиётлар, экспонатларни намойиш қилдилар. Улар орасида Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари» китоби кўпчиликда катта қизиқиш уйғотди. Бундан ташқари, «Ўзбекистоннинг экологик хабарномаси», жаҳонга машҳур қўриқхоналаримиз бўйича буклетлар, «Табиат ва инсон» газетасининг махсус сонлари ва бошқа адабиётлар ҳам намойиш этилди.

Республикамизда миллий экологик дастур ишлаб чиқилди. Ер усти, ер ости сувларининг ифлосланиши, тупроқнинг бузилиши ва шўрланишининг олдини олиш, саноат чиқиндиларини қайта ишлаш, атмосферани зарарли моддалар билан ифлослантиришни камайтириш дастурнинг устувор йўналишлари ҳисобланади. Бу дастур келишилгандан кейин қабул қилинади. Ҳеч шубҳасиз уни амалга ошириш вилоятимизда ҳам экологик муаммоларни ҳал қилишга ёрдам беради.

Турғун ЭРГАШЕВ,
вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси раиси.

Пахта — 98

Маррага етганлар даласида

«ОЗОД»НИНГ ТАЖРИБАСИ

АЙРИМ одамлар жуда синчков бўлишади. Ҳар қандай хушхабарга ҳам ишонишавермайди. Оққўрғон туманидаги «Озод» жамоа хўжалиги режани бажарибди, 1586 тонна ўрнига 1590 тонна пахта топширибди. Машинада эса 34 фоиз пахта терибди, деб айтилган гапларга шубҳа билан қараганлар ҳам йўқ эмасди. Бунинг боиси бор. Октябрь ойининг ўрталарида пахта териш ва тайёрлашнинг бориши тўғрисидаги маълумотда бу хўжалик охирги ўринлардан бирини эгаллаб турарди. Бугун эса...

Хўш, бу ютуққа қандай қилиб эришилди?

Маълумки, не-не машаққатлар билан етиштирилган ҳосилнинг баракаси кўп ҳолларда биринчи теримга боғлиқ бўлиб қолади. Бунинг маъноси шундаки, агар биринчи теримни қачон ва қай маҳалда бошлаш тўғри белгилаб олинса, иккинчи, учинчи теримларда ҳам барака бўлади. Агар биринчи терим пала-партишлик билан ўтказилса, қолган теримлар натижасига путур етказилади. Бу хўжалик эришган ютуқнинг муваффақияти шундаки, пахтакорлар даладаги кўсакларнинг 75 фоизи очилиб бўлганига ишонч ҳосил қилганларидан сўнггина қўл теримини ҳам, машина теримини ҳам бошладилар. Бу бир.

Иккинчидан. Ишни тўғри ташкил этиб, муҳими меҳнатни керакли жойларга ва ўз вақтида йўналтира билдилар. Деҳқончиликнинг ҳамма беш қўлдек биладиган, бироқ амалда эса кам эътибор қилинадиган тўрт тамойилига тўлиқ риоя этилди. Булар: ерни сифатли ҳайдаш, уруғни тўғри танлаш, гектарларнинг тўлалигига эришиш, экинни яганадан ўз вақтида чиқариш ва чеканкани сифатли ўтказиш. Олайлик уруғликни. Бу ерда учинчи йилдирки, пахтанинг «С-6524» нави экилмоқда. Деҳқонлар бу навнинг хусусиятларини яхши биладилар. Айрим «инжиқлик»ларига қарши қандай «дори» қўйишни ўзлаштириб олганлар. Бу нав тўртинчи тип тола беради, эрта пишади. Энг муҳими ўргимчаккана ва кўсак қуртларига чидамли. Ишловни ўрнига қўйсангиз ҳосилдорлиги ҳам юқори бўлади.

— Мен бир нарсани қўшиб қўяй, — дейди хўжаликнинг илғор бригадаси бошлиғи, пахта режасини 110 фоизга етказиб бажарган Зокир ака Мусоқов. — Раисни мақтаяпти, деманг-у мен у кишининг бир одатига қойил қоламан, тан бераман. У киши авжи долзарб паллада далама-дала, эринмай айланиб юришни яхши кўрадилар. Қаерда экиннинг аҳволи қандай, қолоқлик рўй бераётган бўлса нима қилиш керак, бу ҳақда деҳқонлар билан маслаҳатлашадилар. Тўғри, далани назорат қилиш — ҳосилот ва бригадирларнинг ҳам кундалик иши. Раисимиз Раҳмонжон уларга ишонадилар. Лекин назорат ҳам керак-да! У масъулиятни оширади. Ишга астойдил муносабатда бўлишга ундайди.

Деҳқонлар ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, яна давлатга камида 200 тонна пахта етказиб бериш учун ҳаракат қилмоқдалар.

Хўжаликда бошқа соҳалар ҳам бир текис ривож топяпти. Ғаллачилик, пиллачиликда ҳам ҳар йилдагидек юқори кўрсаткичларга эришилди. Бу йил ҳам келгуси йил ҳосили учун 600 гектардан ортиқ майдонга буғдой экилиб, тўлиқ ундириб олинди. Бир марта суғориб, озиқлантириб қўйилди.

«Озод»нинг дадил одими, тажрибасидан ибрат олса арзийди.

Пардабой ЭРГАШЕВ.

ҚИБРАЙНИНГ «ҚЎЛБОЛА» ХИРМОНИ

Бу қанақаси бўлди, Қибрайда пахта экилмайди-ку, деб ҳайрон бўлманг. Бу туман меҳнаткашлари ҳам ҳар йилги терим мавсумида ўзларини пахтакордек ҳисоблайдилар ва Бўка туманидаги 14та хўжалик далаларида деҳқонлар билан ёнма-ён туриб «оқ олтин» терадилар.

Бу йил ҳам улар ўз анъаналарига содиқ қолиб, 7 мингдан ортиқ қибрайликлар пахтазорларда жавлон урмоқдалар. Уларнинг шу кунгача уйган хирмонлари 4500 тоннадан ортди. Бу ўтган йилдагидан минг тонна кўпдир. Улар кунлик натижада вилоятда энг юқори кўрсаткичларга эришмоқдалар. Ҳосил анча тортилиб қолган ҳозирги кунларда ҳам қибрайлик ҳар бир ҳашарчи кунига ўрта ҳисобда 23-25 килограммдан «оқ олтин» териб топширмоқда.

— Вилоятимиз режаси бажарилмагунча далаларни тарк этмаймиз, — дейишди қибрайликлар. Ялпи хирмонимизни кам деганда 7 минг тоннага етказамиз.

«ЮЛДУЗ» ЖИЛОСИ

ПЎЛАТ ака Асроров эсини таниб, деҳқон бўлибдики, ҳамиша илғорлар сафида бўлиш учун ҳаракат қилади. Бу йил ҳам унинг «Юлдуз»и ёруғ бўлди: 46 гектар ерга экилган пахтадан мўл ҳосил етиштирди ва уни тез ва соз йиғиб-териб, 105 тонна пахта топшириб, режани бажарганига ўн беш кундан ошди.

— Бироқ, — деган эди ўша куни у фермер хўжалиги аъзоларини йиғиб, — хотиржамликка берилишга асло асос йўқ. Хўжалигимиз маррага етмагунча кўнглимиз тинчимайди. Буни ёддан чиқарманглар. Ҳали далада ҳосилимиз мўл.

Шундай бўлмоқда ҳам. Ҳалима, Хосият, Муниса сингари чеварлар режа бажарилган пайтда 3-4 тоннадан хирмон уйишган бўлса, ҳозир 5-6 тоннага етиб қолди. Механизаторлар ҳам тиним билишмаяпти.

— Ҳосилдорликни 35 центнерга етказишга ният қилганмиз. Бу ниятимизга эришишимизга оз қолди, — дейди фермер, — ахир далани ҳосилдан қанчалик барвақт бўшатсак, шунчалик фойда! Ноябрнинг биринчи ўн кунлигидан қолдирмай ерларимизни шудгор қилиб қўйишимиз шарт. Шунда келгуси йил ҳосилдорлигини 3-4 центнер ошириш учун ҳам замин яратган бўламиз.

Бўка туманидаги Ойхўжа Йўлдошев номли жамоа хўжалигида Пўлат ака сингари фидойи пахтакорлар ҳисобига яқин кунларда пахта сотиш режасини бажаришига ишончимиз комил.

Н. ИСАЕВ.

«ОҚ ОЛТИН» ҚАЙТА ИШЛОВДА

Пахта — 98

Пскент пахта тозалаш заводида яхши ишлаб, ютуқларни кўпайтираётганларга алоҳида ғамхўрлик кўрсатиляпти

ИЛГАРИ вилоятнинг бир нечта пахта заводларида бўлганимизда корхона ҳудудларида тўпланиб ётган той-той пахта толаларини кўрганмиз. Маълум бўлишича, улар асосан хўжаликларга тегишли бўлиб, режадан ортиқча топширилган хом ашёдан олинган тола экан. Қайта ишланганига бир, икки, айримларига ҳатто уч йил бўлган бўлса-да, эгасини кутиб, сифати айниб ётарди.

Маълумки, йилига мамлакатимизда миллионлаб тонна пахта етиштирилади. Бу юртимизнинг эҳтиёжидан бир неча баробар кўп. Шундай экан, уни хорижга сотиш даркор. Шу йўл билан мамлакатга валюта тушумини кўпайтиришимиз, халқимизнинг моддий фаровонлигини оширишимиз мумкин.

Лекин, жаҳон бозорида савдо қилиш осон эмас. Ўзига хос муаммолар, қийинчиликлар, ҳатто, ошкора тўсиқлар бор. Уларни енгиб ўтсаккина мақсадга эришиш мумкин. Жаҳон бозорига чиқиш муаммоларини эса хорижлик шериклар билан икки томонлама ва кўп томонлама алоқаларни мустаҳкам йўлга қўйиш орқали ечиш мумкин.

...Биз яқинда вилоят пахта заводларидан бирида бўлганимизда, йил бошидан бери тайёрланган қарийб 6 минг тонна толанинг бир қисми Япония, Англия, Корея, Олмония мамлакатларига жўнатилаётганлигини маълум қилишди. Айни пайтда бошқа хорижлик буюртмачиларнинг таклифларини бажариш чоралари кўрилаётир экан.

Хўш, Пскент пахта тозалаш заводида тайёрланаётган толага талаб катталигининг боиси нимада?

Биз ушбу савол билан узоқ йиллар корхонада меҳнат қилган, айни пайтда директор муовини бўлиб ишлаётган, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган саноат ходими Илҳом Абдураҳмоновга мурожаат қилдик.

— Аввало, — деди у, — биз ишлаб чиқараётган маҳсулот харидоргирлигидан хурсандмиз. Буни ишимизга берилган баҳо, деб биламиз. Мижозларимизни йўқотмаслик ишимиз муваффақиятини белгиловчи омилдир. Ана шу мақсадда биз ҳар бир иш жойида юксак унумни таъминлаш, техника воситаларини самарали ишлатиш, хом ашё, электр энергияси, ёнилғи-мойлаш материалларидан тежаб-тергаб фойдаланишга ҳаракат қиляпмиз.

Биз ишлаб чиқараётган маҳсулотларга буюртмачилар юксак талаблар қўйишади. Буни кўнгилдагидек бажаришнинг ўзи бўлмайди. Шунинг учун ҳам биз ўз навбатида пахта топширувчилардан фақат сифатли, қуруқ, ифлосланмаган хом ашё талаб қиляпмиз.

...Дарҳақиқат, завод ҳудудида тележкада курак чувиш агрегатидан ўтказилмаган тўкилган пахта ва кўракларни кўрдик. Булар Ҳакимполвон Қодиров номли хўжаликдан келтирилган экан. Маҳсулот қабул қилинмабди. Энди яна овора бўлиб олиб кетишади.

— Бу йил Пскентда пахта яхши бўлди, — дейди корхона раҳбари Ҳакимжон Жўраев. — Кейинги пайтда бу даражада кўп ва сифатли хом ашё қабул қилмагандик. Барака топишсин, пахтакорлар бу йил яхши ишлашди. Шунга яраша ҳосил сероб. Кузнинг сўнгги ойлари бўлишига қарамай, пешма-пеш пахта келиб турибди.

Корхонада барча технологик талабларни бажариш қатъий қилиб қўйилган. Ишчиларда ҳам, инженер-техник ходимлардан ҳам ўз иши учун масъулият кучайтирилган.

Одатда ҳар бир корхонада юксак талабчанлик муҳити қарор топсагина иш яхши кетади. Маҳсулот сифати ва салмоғи ортади. Ҳаражатлар камайиб, фойда кўпаяди. Аммо, ҳозирги шароитда пскентлик қайта ишловчилар фақат иш талаб қилибгина қолмай, одамларга қулай шароит яратиш, уларнинг эҳтиёжларини қондиришга катта эътибор беришмоқда.

Завод маъмурияти жамоа аҳлини йил бўйи зарур озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаб турибди.

— Келгуси йили юз гектар ерни ижарага олмоқчимиз, — дейди сўзини давом эттириб директор Ҳакимжон Жўраев. — Унинг ярмига пахта экамиз. Ярмида эса сабзавот етиштириб, жамоага тарқатамиз. Шунинг учун ҳам биз одамлардан иш талаб қилишни уларга ғамхўрлик қилиш билан уйғун ҳолда олиб боряпмиз. Ҳаракатларимиз зое кетмаяпти. Ҳамма ойлик маошларни вақтида олиб турибди.

Завод жорий йилда 26700 тонна пахтани қабул қилиши керак. Шу кунгача 22 минг тоннадан зиёд хом ашё жамғарилди. Шунинг қарийб 6 минг тоннаси қайта ишланди. Олинаётган толанинг асосий қисми юқори нав бўлмоқда. Тола чиқиши ҳам мўлжалдагидан анча юқори. Шунга яраша корхона даромади ҳам ортиб боряпти. Даромад эса, юқорида айтганимиздек, одамларнинг фаровонлиги учун сарфланяпти.

Каримжон РИХСИЕВ, «Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

СУРАТЛАРДА: товаршунос Муҳтарам Холматова, ишчи Ботир Мамасодиқов (чапда) билан. Лаборатория ходимлари Комила Қосимова ва Мунаввара Бекмуродовалар қабул қилинаётган хом ашё сифатини кўздан кечиришмоқда. Жичловчи Усмон Тошматов билан Неъмат Хусаиновлар доимо ўз вазифаларини ошириб уддалашади.

Даврон АҲМАД олган суратлар.

ОЛАМ ҲАФТА ИЧИДА

● МАМЛАКАТЛАР ● ОДАМЛАР ● ВОҚЕАЛАР

ҚИСҚА САТРЛАРДА

● БУГУН — ЮНЕСКО ташкил этилганига 50 йил тўлди.

● ТОЖИКИСТОННИНГ Хўжанд шаҳрида Марказий Осиё давлатлари аъзо бўлган комиссиянинг мажлиси бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон, Қозоғистон, Туркманистон, Қирғизистон, Тожикистон вакиллари қатнашдилар. Анжуманда Марказий Осиёда сув энергетикаси заҳираларидан фойдаланиш масаласи кўрилди. Мазкур комиссиянинг навбатдаги йиғилишини келгуси йилнинг январь ойида Ўзбекистонда ўтказилишига келишиб олинди.

● РОССИЯ Федерацияси президенти Борис Ельцин Сочи шаҳрига учиб келди. У шифокорларнинг маслаҳатига биноан икки ҳафта давомида дам олади.

● ҚОҲИРАДА полиомиелит хасталигига барҳам беришга бағишланган Жаҳон Соғлиқни сақлаш Ташкилотининг Оврупо ва Ўрта Ер денгизи бўлимларининг бирлашган мажлиси ўтказилди. Унда жаҳоннинг 40дан зиёд мамлакатлари, шу жумладан, Ўзбекистон вакиллари ҳам қатнашдилар.

● ИНСОН ҳуқуқлари бўйича Польша пойтахти Варшавада иш бошлаган халқаро конференция давом этмоқда. 54 мамлакат вакиллари қатнашаётган мазкур йиғин 6 ноябрда ниҳоясига етади.

● КИПР президенти Г. Клиридис таклифига биноан Исроил президенти Э. Вейцман Никосияга келди.

● ИРОҚ Олий Инқилоб Кенгашига президент С. Хусайн БМТ махсус комиссияси билан алоқаларни узиш ҳақида буйруқ берди. Бу қарор БМТ доираларида норозилик билан қабул қилинди. Хавфсизлик Кенгаши аъзолари бўлган давлатлар мазкур баёнотни бир овоздан қораладилар. Энди улар Ироқ ўз хоҳиши билан мазкур қарорни бекор қилиши лозим, деган фикрни олға сурмоқдалар.

● ШВЕЦИЯНИНГ Гётебург шаҳридаги қиморхонадан бирида катта портлаш юз берди. Натижада, 60дан зиёд киши ҳалок бўлди, 100га яқин мижозлар шифохонага ётқизилди.

● АҚШ пойтахтида Американинг махсус хизмат сержанти Али Муҳаммад исмли ҳарбий хибсга олинди. У халқаро террорчи Усама бин Ладен билан алоқадор бўлган ташкилотга раҳбарлик қилишда айбланмоқда.

НАВБАТДАГИ САҲОВАТ ЁРДАМИ

БУНДАН бир неча муддат илгари АҚШ ҳукумати Ўзбекистоннинг шифохоналари ва клиникаларига 182 минг АҚШ доллари миқдорида тиббий ёрдам кўрсатиш ҳақида қарор қабул қилган эди. Мазкур маблаққа тиббий жиҳозлар, шифохона мебеллари ва бошқа асбоб-анжомлар харид қилиниши кўзда тутилган. Ушбу лойиҳа Каунтерпарт Интернэшнл ташкилоти томонидан ҳомийликка олинган. Барча тадбир Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда унинг вилоят бошқармалари ҳамкорлигида амалга оширилмоқда. Юқорида тилга олинган инсонпарварлик ёрдами Тошкентга шу йил ноябрь-декабрь ойларида етиб келади.

ҚАРИЯ ДЕМАНГ БИЗНИ

ДУНЁДА, яхши маънода, тиниб-тинчимайдиган одамлар бўлади. Америкалик Жон Глэнни сўзсиз ана шундай инсонлар сирасига киритиш мумкин. Узоқ йиллардан буён сенаторлик қилиб келаётган собиқ фазогир, 77 яшар Жон Глэн қаерда бўлмасин, коинотга ишқибозлик билан яшади. Шу боис у ўтган йилнинг январь ойида НАСА томонидан бўлажак парвозда иштирок этадиган фазогир сифатида тасдиқланди.

Ўша пайтда кўпчилик, Ж. Глэннинг ёши ўтиб қолганлигини ҳисобга олиб, ушбу тасдиққа гумон билан қарадилар. Қария ўта оғир бу ишнинг уддасидан чиқа олармикан, деган шубҳаларга ҳам борилди.

Бироқ, собиқ учувчи ва фазогир анойилардан эмас эди. У кундалик жисмоний чиниқишларни обдон кучайтириб юборди. Тиббий кўрикдан сўнгги бор ўтганда унга «аъло» баҳо қўйилди. Боз устига, Ж. Глэн янги учиш кемаларини ҳам бинойидек ўзлаштириб олди. Нега деганда, 1962 йил 20 февралида ўзи парвоз қилган «Меркурий» ҳозирги машиналарга қараганда анча содда эди. Устига-устак ўшанда у бор-йўғи коинотда беш соат бўлган эди.

Эндиги кема «Шаттл» дастурига кирувчи «Дискавери» кемаси ниҳоятда мукаммал бўлиб, унинг шериклари эса отахондан ёш жиҳатидан икки, ҳатто, уч баравар ёш эдилар.

29 октябрь куни «Дискавери» парвози бошланди. АҚШ президенти Билл Клинтон, унинг рафиқаси Хиллари хоним билан ёнма-ён ўтирган Ж. Глэннинг оила аъзолари — аёли, қизи ва ўғли, шунингдек, юзлаб одамлар қарияга оқ йўл тиладилар.

Шу кеча-кундузда мазкур ноёб парвоз муваффақиятли давом этмоқда. Кунда-кунаро фазогирлар ердаги яқинлари билан алоқа воситалари орқали мулоқотда бўлиб турибдилар... Мутахассисларнинг ҳамда ихлосмандларнинг гапларига қараганда, Жон Глэн парвозни қойилмақом қилиб адо этмоқда.

«Яхши қилиқ» юқумли бўлади, дейдилар. Ж. Глэннинг дастлабки парвозидаги шериги Гордон Купер ҳам ўз дўстига таҳасиб қилиб қолди. 71 яшар Г. Купер НАСАга мактуб йўллаб, Марс сайёрасига учириладиган фазогирлар сафига қўшишни илтимос қилди. Ҳатто, у кема командирлигига даъвогарлик қилмоқда.

Ж. Глэннинг коинотга учиши, шубҳасиз, Гиннес китобига киритилиши мумкин. Ундан кейинги ўринни Г. Купер эгалласа, ажаб эмас... Жаҳондаги холис ниятли кишилар ҳозирча «Офарин, қариялар!» деб туришибди.

ХОТИН-ҚИЗЛАР МУАММОЛАР ОЛДИДА

ХИТОЙ Халқ Республикаси пойтахти Пекинда Хитой ва Оврупо мамлакатлари хотин-қизлар ташкилотларининг йиғилиши ўз ишини тугатди. Бутунхитой хотин-қизлар кенгаши ҳамда Оврупо Иттифоқи ташаббуси билан уюштирилган мазкур йиғинда 15 мамлакатдан 100дан зиёд вакилалар иштирок этдилар. Улар бир неча кун давомида хотин-қизлар олдида турган қалтис муаммоларни ўртага ташладилар. «Нозик жинс» ҳуқуқлари билан боғлиқ масалалар, шунингдек, ночор оилаларга ижтимоий ёрдам кўрсатиш, хотин-қизларга таълим бериш борасидаги муаммолар юзасидан кенг қамровли фикр алмашувлар бўлди.

ЖОСУСГА ШАФҚАТ ЙЎҚ

АҚШ конгрессидаги республикачилар раҳбарлари президент Б. Клинтонга мактуб орқали мурожаат этишиб, Оқ уй раҳбарини Исроил фойдасига хизмат қилган жосус Жонатан Поллард устидан чиқарилган ҳукмни ўз кучида қолдиришга чақирдилар.

Маълумотда айтилишича, мактубга имзо чеккан вакиллар палатаси оқсоқоли Ньют Гингрич, сенатдаги республикачилар етакчиси Трент Лотт ва бошқалар «Бутун АҚШ тарихидаги энг хунук доғ ҳисобланган» жосус Ж. Поллардга нисбатан чиқарилган ҳукм жиндай бўлсада, енгиллаштирилишига қарши бўлмоқдалар.

АҚШ ҳарбий-денгиз идорасида хизмат қилган Ж. Поллард Исроилга ҳарбий сирларни сотганлиги учун 1985 йилда қўлга олиниб, 1987 йилда бир умрлик қамоқ жазосига ҳукм қилинган эди. Қонун чиқарувчиларнинг давлат бошлиғига мурожаат этишига яқинда Вашингтонда Фаластин-Исроил музокаралари вақтида Беньямин Нетаньяху томонидан «Ж. Поллард масаласи» кўтарилгани сабаб бўлди.

«ЛУҚМАИ ҲАЛОЛ» КАМАЙМОҚДА

ЕТТИ миллиардга яқин Ер юзидаги аҳолини ризқ-рўз билан таъминлашнинг ўзи бўлмайди. Ана шу муаммо йилдан-йилга долзарблашиб бормоқда. Жумладан, БМТнинг озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги ташкилоти дунёда балиқчилик хўжалигининг аҳволи тобора ёмонлашиб бораётганидан ташвиш билдирди. Италияда худди шу масала юзасидан ташкилотга аъзо бўлган 80 мамлакат вакиллари иштирокида анжуман бўлиб ўтди. Унда дунё мамлакатларида балиқчи кемаларни назорат қилиш, уларни тартибга солиш ва балиқчилик соҳасининг ривожи билан боғлиқ режалар муҳокама қилинди. Йиғин хулосаларидан маълум бўлишича, дунё мамлакатларида балиқчи кемаларнинг кўпаяётгани ва бу луқмаи ҳалолга бўлган эҳтиёжнинг ортиб бораётгани сабаб балиқ заҳиралари йилма-йил озайиб бораётир. Айни пайтда Ер курраси бўйича балиқ овловчи кемалар сони 1,2 миллионтага етди. Улар бир йилда 122 миллион тонна балиқ овлар эканлар.

ДУНЁНИНГ ТУРЛИ ГЎШАЛАРИДА

ҚИДИРУВДА — КАСАЛЛИК

ШИМОЛИЙ Ирландиянинг Гронинген вилоятидаги фермерлар саросимага тушиб қолдилар. Бу ердаги фермаларнинг бирида сигирларнинг қутуриши кўзга ташланди. Ҳамма нарса олти яшар Кенди Кен Би лақабли говмушнинг «жанжали»дан бошланди. У атрофидаги жониворларга тинчлик бермай қўйди. Кейин аниқ бўлишича, у қутуриш дардига йўлиққан экан.

Мутахассислар ҳанузгача бу касалликнинг манбаини топа олмаётирлар. Моллар емига қўшиб бериладиган махсус ун касалликнинг қўзғалишига туртки бўлмоқда, деб тахмин қилинаётир. Аслида бундай озуқани молларга бериш 1989 йилдаёқ таъқиқлаб қўйилган эди. Бироқ, чорвадорлар хуфя равишда мазкур озуқадан ҳамон фойдаланмоқдалар.

Гронинг фермаси айни пайтда ташқи дунёдан ажратиб қўйилди. 90та говмуш эса пичоққа олинди. Нидерландиялик фермерларнинг ташвишланганича бор. Чунки, эндиликда хорижий мижозлар Нидерландия мол гўштидан ҳазар қилишлари турган гап.

АВВАЛ ОВГА, КЕЙИН ҒОВҒА

ЧИЛИНИНГ Консепсьон шаҳрига келган америкалик сайёҳ атрофдаги тоғ-тошлар билан яқинроқ танишиш ва бир йўла ов қилишни истаб қолди. Шу мақсадда у маслакдошлари билан тоққа отланди. Бироқ, кечга бориб, ҳамма қайтди-ю, америкалик йигитдан дарак бўлмади. Орадан бир ҳафта ўтди. Хунук гумонлар қалбларни эгаллай бошлаганда дафъатан йўқолган меҳмон Аргентинанинг Тунуян шаҳри яқинидаги бир қишлоқда пайдо бўлди.

Маълум бўлишича, у Анд чўққиларига маҳлиё бўлиб, шерикларидан ажраб қолган экан. Натижада, у таваккалига довонма-довон ошишга киришиб, жон аччиғида 200 километр йўлни босиб ўтиб, бир мамлакатдан иккинчи мамлакат минтақасига келиб қолибди. Энг қизиғи шундаки, ҳафта давомида у ҳеч нарса тамадди қилмаган.

КОИНОТДА ОЛМОС КУРРАСИ

АНГЛИЯДА чоп этиладиган «Санди-таймс» рўзномаси яқинда ғаройиб бир хабарни эълон қилди. Унинг ёзишича, коинотшунослар ҳанузгача номаълум бўлган янги юлдузни кашф этдилар. Таҳлиллар мана-ман деган кавкабчиларни ҳам ёқа ушлатиб қўйди. Маълум бўлишича, кашф этилган юлдуз бус-бутун олмосдан иборат экан. Мазкур «Ҳазина»нинг диаметри бизнинг ер куррамизникидан ҳам катта бўлиб, 12 минг 800 километрга тенг экан. У ердан 17 минг нур йили узоқлигида жойлашган. Лекин, олмос куррасидаги иссиқлик ҳам анойи эмас. «Атиги» цельсий бўйича 12 минг даражага етади.

АРАЗ ҒАРАЗ ЭМАС

ГОЛЛАНДИЯНИНГ шаҳарларидан бирида истиқомат қилувчи Петер ван Бурен деган матбаачи хотини билан жанжаллашиб қолди. Араз узоққа чўзилди. Орадан 23 йил ўтди. Бу ўртада эр-хотин фақат хат орқали «сўзлашиб» юрдилар. Бу муддат ичида тўпланган «ёзишма»лар бутун бир шкафни эгаллади. Бироқ, араз ғараз эмас экан. Сўзлашмай юрган хоним шу давр мобайнида кекчи эрига тўрт нафар болакай совға қилди... Ҳа, шундай аразнинг садағаси кетсанг арзийди.

ЎЙИНГОҲДА ТЎПОЛОН

БУЭНОС-АЙРЕС шаҳрида чарм тўп ишқибозларининг кўз кўриб қулоқ эшитмаган ўйини бўлиб ўтди. Икки терма жамоа — бўйдоқлар ва кадхудалар учрашдилар. Мазкур беллашувдан мақсад футбол оилавий ҳаёт тарзига қандай таъсир қилишини аниқлаш эди. Бироқ, ўйин охирига етказилмади. Ҳакам кадхудалар дарвозасига жарима тўпи тайинлаганда майдонга уларнинг «садоқатли аёллари» югуриб тушдилар ва шундай тўс-тўполон кўтарилдики, полициячилар уларнинг қўлидан ҳакамни зўр-базўр ажратиб олдилар ва жанжални аранг бости-бости қилдилар.

ХОРИЖ ЛАТИФАЛАРИ

➧ БИР КИШИ автобусга ўтирди. У ҳар бекатда чиптачига бир пеннидан тўлаб турди. Олти бекат йўл босилди. Оқсоқол автоуловдан туша бошлаганда чиптачи сўради:

— Нега энди бирданига ҳақ тўлайқолмадингиз?

— Автобус йўлда бузилиб қолганда, ҳамёнга зарар бўларди-да, — деди йўловчи.

➧ МУСАВВИР хонасига келган хоним шундай деди:

— Мен ушбу расмда болакайимнинг ҳам бўлишини истайман.

— Унда саксон марка зиёда ҳақ тўлайсиз.

— Нега бунча кўп, ахир мен болани тиззамда олиб ўтираман-ку...

➧ ХЕДИ амакисиникига келди.

— Мен Жекига турмушга чиқмоқчиман.

— У ким ўзи?

— Унинг отаси катта фермер. Мол подалари сон-саноқсиз...

— Эҳтиёт бўл, қизим! Йигирма йил бурун мен ҳам бир гўзал хонимни севиб қолиб, уйланмоқчи бўлгандим. Унинг отасида ҳам сон-саноқсиз подалар бор эди. Бироқ, тўйдан кейин подада битта «ҳўкиз» қолганлиги маълум бўлди. Бу «ҳўкиз» мен эдим...

(ЖАҲОН ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ).

Ҳожиакбар Ислом ШАЙХ

ЖОДУГАРНИНГ ЭРИ

Мистик-фантастик қиссадан боблар

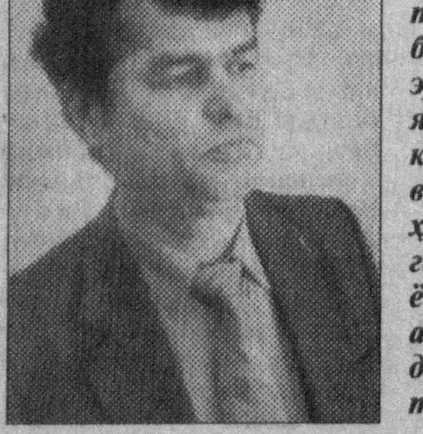

Севимли газетамиз «Тошкент ҳақиқати»га янги мистик-фантастик қиссамни туҳфа этаётганимдан бахтиёрман. «Жодугарнинг эри» номли мазкур асарда яқин ўтмишимиз, ҳозирги кун ва келажакда кечажак воқеа-ҳодисаларни уйғун ҳолда бадиий тадқиқ этишга интилганман. Эзгулик ва ёвузлик, нур ва зулмат, адолат ва адоват ўртасидаги мангу кураш, инсон зотининг ўз қилмишлари учун бу дунёдагина эмас, балки боқий оламда ҳам масъуллиги ва жавобгарлиги муаммолари қиссанинг асосий мазмун-моҳиятини белгилайди.

Фурсатдан фойдаланиб, «Тошкент ҳақиқати»нинг зукко муштарийларига ҳаётда ҳамиша ҳаётий, хаёлий ва ижодий омадлар тилаб қоламан!

Камоли эҳтиром ила,

МУАЛЛИФ.

Хизмат юзасидан сафарга борадиган бўлиб қолдим. Вазиримиз чақириб, фалон вилоят ҳокимлигида фалонфистон ишларни (уларнинг муҳтарам ўқувчимизга заррача қизиғи йўқ) бажариб келишим лозимлигини айтди.

Хизмат мошинамизни бир кун обдон шайлаб-сozлаб, эртасига наҳорда йўлга отландик. Ҳайдовчи Шукрулло исмли қирқ ёшлардаги миқтидан келган хушрўй йигит бундай сафарларни жуда хуш кўрар, чунки илгари у улкан рефрижератор машиналарида узоқ йиллар ишлаган бўлиб, собиқ иттифоқдаги кўп йирик шаҳарларни кезиб чиққан, умуман, ярим умри йўлда ўтган эди. Шунинг учунми, навбатдаги сафар тараддудидан хабар топиши биланоқ кўзлари чақнаб кетар, кафтларини бир-бирига ишқаб: «Эҳ, яна бир ҳангомалашадиган бўлибмизда!» — деб қўяр эди. Ҳангома учун эса, унда мавзу тўлиб-тошиб ётар, олис йўлларда кўрган-кечирганларини маҳорат билан ҳикоя қилишга тушиб кетса, соатлаб вақт ўтганини сезмай қоларди, киши.

Бу сафар ҳам шундай бўлди. Тошкент — Самарқанд — Бухоро катта йўлига чиқарканмиз, биздан эллик газ чамаси олдинда шляпали кексароқ бир одам шошилинч йўлни кесиб ўта бошлади.

— Ҳожака, мана шу одамни эслаб қолинг, — деди Шукрулло «шляпа»га имо қилиб. — Ҳализамон сизга қизиқ бир воқеани айтиб бераман.

— Ҳализамонингиз нимаси? — дедим мен яна бир ғаройиб ҳикоя тинглашга руҳан шайланиб. — Йўлда мошиналар анча сийрак, вақтимиз ҳам сероб, ҳикоянгизни бошлайверинг, бизга ким халақит беради?

— Э, Ҳожака, бу фоний дунёда бўлмайдиган ишнинг ўзи йўқ, — ҳайдовчи шундай деди-да, пича сукут сақлаб, кутилмаганда савол бериб қолди: — Сиз умрингизда ўтакаси ёрилгунча хотинидан қочган одамни кўрганмисиз?

— Мен бир сония ўйланиб, сўнг қатъий жавоб бердим:

— Йўқ, кўрмаганман.

— Мен эса кўрганман! — деди Шукрулло тантанавор оҳангда гўё мени ҳайратга сола олганидан кўнглида бир дунё лаззат туюб. — Масков йўлида, бундан йигирма беш йил муқаддам...

— Хўш-хўш? — дедим мен қулоқларимни динг қилиб, орқа ўриндиқда бемалол жойлашиб ўтириб оларканман.

Шукрулло яна бир неча фурсат сукутга толди. Бетон йўлдан мошинани шошилмай елдираркан, ашқол-дашқол солинадиган қутисидан сигарет олиб тутатди. Аччиқ тутунни мириқиб икки-уч ичига тортгач, гапида давом этди:

— Мошинамга мева-чева ортиб, Переделкинога кетаётгандим. Янги йил арафаси. Вақт ярим тундан оққан, йўл тим қоронғу, мошина қатнови ҳам қарийб тўхтаган, атрофда яккам-дуккам чироқлар милтиллаб ёнаётган оврупоча йўсинда қурилган эски қишлоқ уйлари ғира-шира кўзга ташланарди. Айни шу палла йўлнинг қоқ ўртасида боягина йўлимизни кесиб ўтган шляпали кимсага ўхшаган митти жамадонли бир одам тўхташимни илтимос қилиб, зўр бериб қўл кўтараётганини кўрдим-у, шиддат билан тормозни босдим. Мошинам зилзамбилдай оғир, тезлик жуда катта, шундай қилмасам, уни босиб кетишим ҳам ҳеч гап эмас эди-да.

Тўхташим билан ҳалиги шляпали кимса букчайганча югуриб дераза қошига келдида, илтижо қила кетди:

— Жон, ука, мени ола кет, йўқ дема, бу яхшилигинг мендан қайтмаса, Худодан қайтсин, у дунёю бу дунё барака топ, ўғлим, илтимосимни ерда қолдирма!..

Қарасам, туппа-тузук бир мўйсафид, бошига катта бир ташвиш тушганга ўхшайди, ҳаддан зиёд безовта, ҳатто аянчли кўринади. Бунақа йўлларда одатда биз одам олмасдик, чунки тунда ҳар хил жиноятчилар изғиб юришар, бемаҳалда тўхтасанг, қурол ўқталиб, мошинадаги бор молингни тортиб олиши, боз устига, чўнтагингни ҳам шипшийдам қилиши улар учун писта чаққандай бир гап эди. Хуллас, бу оқсоқол унақа шубҳали зотлардан эмаслигини пайқаб:

— Чиқинг, отахон, — дея бошим билан ўнг томонимга имо қилдим. (Мен алмаштирган шеригим кабина ортидаги ётоқчада дам олаётганди).

— Бемаҳалда нима қилиб юрибсиз, бобой? — сўрадим у жойлашиб олгач, бота газни босарканман.

— Э, ўғлим, — деди мўйсафид чуқур хўрсиниб, гўёки кўзиб хавотир тўла нигоҳини менга қадаб, фавқулодда сўз қотди, — ўтакаси ёрилиб хотинидан қочган одамни умрингда кўрганмисан?

— Йўқ, — дедим мен ўйлаб ҳам ўтирмай.

— Ўша зот — мен бўламан! — хитоб қилди оқсоқол дабдурустдан. — Ҳа-ҳа, хотинимдан қочиб кетяпман. Жин урсин уни!.. Минг лаънат!..

Унга зимдан савол назари билан тикилаётганимни сезиб, яна бир хўрсинди-да, умидсиз, синиқ овозда гап бошлади:

— Бундан кўп йиллар муқаддам (у кезларда мен — қирчиллама, қадди-басти келишган, азамат йигит эдим) вилоят фирқа қўмитасида ҳайдовчи бўлиб ишлар, қўмитанинг мафкура бўйича саркотибини олиб юрардим. Хўжайиним Иван Иванович ҳар ҳолда яхши одам, «Газ-24» мошиналари энди чиққан пайтлар, менга ҳам қўлинг ўргилсин битта оппоғидан беришган эди. Хўжайин билан кеча-кундуз тиним билмасдан ишлар, эрка хотин-бола-чақаси, танноз ўйнашларининг ҳам хизматини қилиб улгурардим. Кунларнинг бирида туйқусдан идорада тўс-тўполон бошланиб қолди.

Масковдан катта бошлиқлар келиб, биринчи котибимизни фирқадан ўчириб, ишдан олишди. Ўз хизмат вазифасини суиистеъмол қилгани учун, дейишди. (Бунинг нималигини ҳалигача яхши тушунмайман). Кейин қурултой ўтказилиб, янги раҳбар тайинланди. Илгари бунақа тўс-тўполонлар тез-тез бўлиб тургани учун ҳамма: янги бошлиқ янги муқомда йўрғалаб, яна кимларни ишдан бўшатаркин, деб кутарди. Лекин узоқ кутишга тўғри келмади. Биринчи котиб дастлабки кунданоқ биринчи муовинга ҳужум бошлаб, бир ойдаёқ уни бошқа ишга ўтгани муносабати билан ўз вазифасидан озод қилди. Кўп ўтмай навбат менинг хўжайинимга ҳам етиб келди. Унга фирқа ёғочсозлик корхонасига бошқон бўлиб ишлаш учун йўлланма берди. Молиявий инқирозга юз тутган корхонани оёққа турғазиш керак эди-да. Кейинчалик эшитишимча, янги жой Иван Ивановични бу ердан кетказиш мақсадида атайин, сунъий йўл билан инқирозга юзтубан этилган экан. Чунки Иван Иванович порахўр ва ўғирликни билишига қарамай, (ҳар ҳолда порани у бировларнинг ишини битказиб, анча ҳалоллаб оларди), ҳамма масалада ўз фикрига эга, тўғрисўз ва шартаки одам эди. Бундайлар эса, у кезларда катта раҳбарларга ёқмаслиги аён эди.

(Давоми келгуси сонда).

Об-ҳаво

ҚАВС ҲАРОРАТИ

Одам борки, об-ҳавони доим кузатиб боради. Бу бежиз эмас, албатта. Турмуш юмушлари, қилиниши лозим бўлган режаларни амалга оширишда қулай шароитлардан унумли фойдаланишга ҳаракат қилади ёки муаммоларни ҳал этишдаги имкониятларни чамалаб кўради.

Дала меҳнаткашлари йил бўйи етиштиришган мўл-кўл ҳосилни йиғиштириб олишга, ишлаб чиқариш корхоналарида эса қишки мавсумга ўтиш чораларини бажаришга ошиқади.

Хўш, куз фаслининг сўнгги ойида ҳарорат қандай бўлади? Биз ана шундай савол билан Республика об-ҳавони кузатиш бош бошқармасининг мутахассисларига мурожаат этдик.

Мутасаддиларнинг хабарига кўра, пойтахт ва Тошкент вилоятида ноябрь ойида ёғингарчилик миқдори ўз маромида, аммо октябрь ойига нисбатан ҳарорат 6-7 даража паст бўлади. Ҳаво оқимларининг тез-тез ўзгарувчанлиги сезилсада, биринчи ўн кунликда ҳарорат мўътадил келади. Кечалари 3-8 даража илиқ, кундуз кунлари 18-23 даража атрофида иссиқ бўлиши кутилади.

Иккинчи ўн кунликда эса ҳаво босимининг кучайиш эҳтимоли бор. Бироқ ёғингарчилик миқдори ўз маромини сақлаб қолади.

Охирги ўн кунликда ҳарорат кескин пасаяди. Ёмғир кўп ёғади. Кечалари 4-9 даража совуқ, кундуз кунлари 3 даража совуқ билан 2 даража атрофида илиқ бўлади. Бошқа кунлари кечалари 0-5 даража совуқдан 4-9 даражагача илиқ, кундуз кунларида 5-10 даража илиқликдан 15-20 даражагача исийди.

Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур тумани «Хива» масъулияти чекланган жамияти тугатилади. Даъволар бир ой давомида қабул қилинади.
Тел. 22-19-55.

Тошкент вилояти ҳокимлиги меҳнат бошқармаси жамоаси Ўртачирчиқ туман ҳокимлиги меҳнат, иш билан таъминлаш ва аҳолини ижтимоий ҳимоялаш бўлими бошлиғи Валижон Мадмаровга волидаи муҳтарамаси

ШАРОФАТ аянинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

СПОРТ *СПОРТ* *СПОРТ* *СПОРТ*

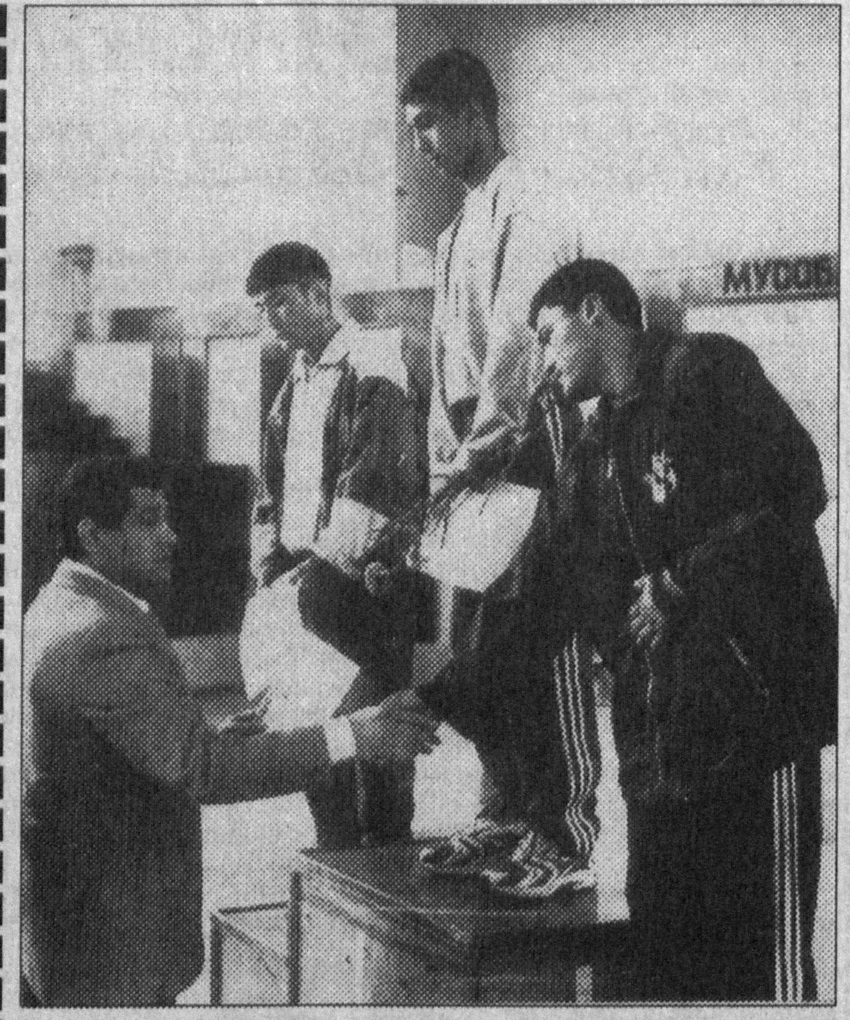

Яқинда пойтахтимизнинг Марказий ҳарбий спорт клубида грек-рим кураши бўйича генерал Собир Раҳимов хотирасига бағишланган соврин учун халқаро 24-анъанавий турнир ниҳоясига етди. Мусобақа декабрь ойида Таиландда бўлиб ўтадиган Осиё ўйинларида қатнашадиган курашчиларни танлаш босқичи бўлди.

СУРАТДА: мусобақа пайти.

Алишер РИСҚИЕВ (ЎзА) олган сурат.

FUTBOL BO'YICHA O'ZBEKISTON MILLIY CHEMPIONATI 7 1998

«ПАХТАКОР» — 1998 ЙИЛ ЧЕМПИОНИ

Ҳа, футбол ишқибозлари, айниқса, «Пахтакор» мухлислари кутган шодиёна кун келди. Ўзбекистон Республикаси еттинчи миллий чемпионати олий табақа жамоалари учрашувлари тугашига бир тур қолганда «Пахтакор» жамоаси чемпионлик шоҳсупасига чиқиши аниқ бўлиб қолди.

Улар сўнгги икки ўйинни ғалаба билан якунлаб, олти очкони қўлга киритдилар ва тўплаган очколар сонини 72 тага етказиб, иккинчи ўринда бораётган Фарғонанинг «Нефтчи» жамоасидан 6 очко илгарилаб кетдилар. «Нефтчи» жамоаси очколари эса 66 та, улар сўнгги турда ўз майдонларида Термизнинг «Сурхон» жамоасини қабул қиладилар ва 25-турдан қолдирилган «Пахтакор» билан учрашадилар.

29-турда «Пахтакор» жамоаси Қўқонда «Темирйўлчи»га қарши майдонга чиқиб муҳим ғалабани қўлга киритдилар. Бу ўйин ҳар икки жамоанинг фаол ҳаракатлари ҳамда хужумлари остида ўтди. Майдон эгалари пешқадам дарвозасини икки маротаба забт этган бўлсалар, пахтакорчилар уч маротаба майдон эгалари дарвозасини ишғол қилдилар. Учала тўпнинг муаллифи моҳир ҳужумчи Игорь Шквириндир. У тўпурарлар баҳсида карвонбошилик қилаётган ўз жамоадоши Миржалол Қосимовга яқинлашиб қолди.

Вилоятимиз вакиллари ҳам бу турда муваффақиятли қатнашдилар. «Дўстлик» Урганчда «Хоразм» билан учрашиб, муҳим ғалабани қўлга киритди. «Дўстлик»нинг ҳужумчиси Хабибулин киритган ягона тўп ўйин тақдирини ҳал қилди. «Дўстлик» ўзининг тўплаган очколар сонини 40тага етказиб, кучли олтиликка кириб олди. Вилоятимизнинг иккинчи вакили Бекободнинг «Металлург» жамоаси ўз майдонида бў йилги чемпионатда муваффақиятли қатнашаётган Қаршининг «Насаф» жамоасини қабул қилиб, рақиб дарвозасига ягона тўп киритиб ўз дарвозаларининг дахлсизлигини сақлаб қолдилар. Натижада муҳим 3 очкога эга бўлдилар ва тўплаган очколар сонини 31тага етказиб, «Косонсой»дан 21 очко илгарилаб кетдилар. Пешқадам ортидан бораётган Фарғонанинг «Нефтчи» жамоаси Жиззахда «Сўғдиёна»га қарши майдонга тушди. Учрашувнинг иккинчи дақиқасидаёқ фарғоналиклар оғир аҳволга тушиб қолдилар. Дарвозабон Филиппов кўпол хатога йўл қўйганлиги учун ўйиннинг 2-дақиқасидаёқ ҳакам унга «қизил» карточка кўрсатиб, майдондан четлатди. Фарғоналиклар майдонда 10 киши бўлиб тўп суришга мажбур бўлдилар. «Сўғдиёна» майдонда бир ўйинчи ортиқ ҳолда ҳаракат қилсалар ҳам, рақиб дарвозасини тезда ишғол эта олмадилар. Учрашувнинг 40-дақиқасидагина Алматов ҳисобни очишга муваффақ бўлди. Биринчи бўлим 1:0 ҳисобида якунланди. Ўйиннинг иккинчи бўлими ҳам кескин ҳужумлар остида ўтди. «Нефтчи» ҳужумчиси Умид Исоқов майдон эгалари дарвозасига учрашувнинг сўнгги дақиқаларида тўп киритиб, ҳисобни тенглаштирди(1:1). Жадвалда учинчи ўринни эгаллаб турган «Навбаҳор» Косонсойда майдон эгалари билан учрашиб, 2:0 ҳисобида ғолиб чиқди ва ўз очколар сонини 59 тага етказиб олди. Термизнинг «Сурхон» жамоаси ўз майдонида пойтахтнинг «Трактор» футболчиларини қабул қилиб 2:0 ҳисобида ғалаба қозондилар. Навоийда «Зарафшон» пойтахт армиячиларини қабул қилди. Бу ўйин 4:2 ҳисобида «Зарафшон» ғалабаси билан якунланди. Бухорода дарвозаларга 7 та тўп киритилди. Майдон эгалари «Андижон» жамоаси дарвозасини олти маротаба ишғол қилдилар. Ўз дарвозаларидан эса битта тўп ўтказиб юбордилар. Ўйин 6:1 ҳисобида «Бухоро» жамоасининг йирик ғалабаси билан якунланди. Шундай қилиб бухороликлар тўплаган очколар сони 43 тага етди. Улар жадвалда бешинчи ўринни забт этиб турибдилар.

Сўнгги 30-тур учрашувида вилоятимиз вакиллари ўзаро куч синашадилар. «Пахтакор» эса «Навбаҳор»ни қабул қилади. «Нефтчи» «Сурхон» билан учрашади. «Пахтакор»нинг 19-турда кечиктирилган «Насаф» ва 25-турда кечиктирилган «Нефтчи» жамоалари билан учрашувлари 30-тур ўйинларидан сўнг ўтказилади.

Талъат ЮСУПОВ.

ЎЗБЕК САЙЁҲИ ТУРКИЯДА

ҲАММА замонларда ҳам сайёҳлар одамларнинг эътиборини ўзларига жалб этиб келганлар. Улар туфайли янги қитъалар ва мамлакатлар кашф этилган, ғаройиб ва ажойиб ривоятлар асосида катта асарлар ёзилган.

Ҳозирги вақтда ҳам саёҳат қилиш борган сайин кенг тус олиб, оммалашмоқда. Одамлар уни самолётда, кемада, поездда, автомашинада ва ҳатто, велосипедда амалга оширишмоқда.

Дунё бўйлаб саёҳатга велосипедда чиққан юртдошимиз Мурод Қосимов Туркманистон, Озарбойжон, Арманистон ва Грузия тупроқларини босиб, Туркияга келди.

— Туркманистоннинг кимсасиз саҳроларидан, Грузиянинг юксак тоғларидан ўтиш анча қийин бўлди. Аммо, йўлимда учраган оддий деҳқонлар ва чорвадорлар ёрдам бердилар, нонларини баҳам кўрдилар, — деди Мурод Қосимов биз билан суҳбатда.

Туркия шаҳарлари билан танишгандан сўнг сайёҳ Сурия, Урдун ва Саудия Арабистонини кўриш ниятини билдирди.

3 йил давом этадиган саёҳат давомида 25 мамлакатни айланиб чиқишни мўлжаллаган Мурод Қосимов мамлакатимиз мустақиллигининг 10 йиллиги куни пойтахтимизнинг Мустақиллик майдонига етиб келишни режалаган. Сайёҳга Ўзбекистон Давлат спорт қўмитаси ва велосипед спорти федерацияси ҳомийлик қилмоқда.

Куни кеча ўзбек сайёҳи Сурия ҳудудига ўтди.

Н. МУҲАММАДИЕВ,
«Жаҳон» ААнинг мухбири,
Анқара.

ТАРИХГА БИР НАЗАР

Модомики, биз яқинда ниҳоясини топган энг нуфузли мусобақалар хусусида сўз юритмоқчи эканмиз, мухлисларни жаҳон олимпиада ўйинлари тарихи билан қисқача таништириб ўтишни лозим топдик.

Икки дарё оралиғида жойлашган қадимги Олимпиада биринчи олимпия ўйинлари ўтказилганига уч минг йилдан ортди. Грек худоларига бағишлаб ўтказилган бу йирик спорт мусобақалари диний байрамлар ва ақидалар руҳида бўлган. Қадимги ривоятларга кўра олимпия ўйинлари бизнинг эрамизгача бўлган 1253 йилда подшо Авчилнинг тахтга ўтириши муносабати билан ўтказилган. Бошқача ривоятлар ҳам бор. Олимпия ўйинлари пайтида қатор шартларга амал қилинган. Масалан, ўйин кунлари ҳар қандай урушлар тўхтатилган. Одамлар қурол-яроғларини ташлаб, қадимги Элладанинг ҳамма томонларидан Олимпга қараб йўл олганлар. Айтишларича, ҳатто қароқчилар ҳам Олимпия кунлари йўловчиларга ҳужум қилишга ботина олмаганлар. Эрамизнинг биринчи асрларида христиан черкови бундай тантаналарни мажусийлик сифатида ман этади. Бир вақтлар гуллаб-яшнаган Олимп талон-тарож қилинади, харобага айлантирилади, VI асрда юз берган ер қимирлаш натижасида эса дарёда ўз ўзанини ўзгартириб, қадимги шаҳарни қумга тўлдиради. Фақат қадимги олимпиячиларнинг инсонпарварлик ғояларигина барқарор қолди, кишиларнинг онгида ва Римда ҳеч ўчмади. Қадимги давр спорт турлари, мусобақа қоидалари ҳозиргидан катта фарқ қиларди. Эҳтимол, ўша пайтларда ҳам шаҳматга ўхшаш ўйин бўлгандир, Худо Каисса шахматчиларга ҳомийлик қилгандир. Бунга қадимги Олимпияни қазиш билан жавоб топиш деярли мумкин эмас. Бироқ, маълумки, Олимпия ўйинлари фақат жанговар араваларда ёки кураш бўйича ўтказилган мусобақалар билан чегараланмаган, эрамизгача бўлган 444 йилги Олимпия ўйинларига поэзия, санъат турлари ҳамда илмий билимлар бўйича мусобақалар ўтказилганлиги бежиз эмас, албатта. Бу одамнинг жисмоний жиҳатдангина эмас, балки маънавий жиҳатдан ҳам такомиллашишга доимо интилиб келганидан дарақдир. Спорт, фан ва санъат элементларини ўзида мужассамлаштирган шахмат ўзининг хусусиятига кўра ҳозирги замон Олимпия ўйинлари дастурига кирмайди. Лекин энди махсус шахмат олимпиядалари ўтказиб турилади. Бу йирик мусобақалар ташкилотчиси Халқаро Шахмат федерацияси ўзининг тузилган дастлабки кунлариданоқ қадимги олимпиячилар ғояси ва талабларига риоя қила бошлади. Миллий, ирқий, сиёсий, диний камситишларга йўл қўймаслик ҳоллари Халқаро Шахмат федерациясининг «Ҳаммамиз бир оиладан», деган шиорга мосдир. Ҳалол ва мардонавор курашиш услублари эса шаҳматчиларнинг Олимпия ваъдасига асос бўлди.

Шундай қилиб, қадимги Олимпиячилар ғояси ва руҳи ҳозирги замон шахмат олимпиядалари руҳи ва анъаналарида ҳамон яшаб келмоқда. Шахмат бўйича расмий жаҳон олимпиадаларининг биринчиси 1927 йилда Лондонда ўтказилди. Гомильтон Рассел томонидан таъсис этилган Олимпияда кубоги учун мамлакат шахматчилари кураш олиб бордилар. Булар орасида ягона Аргентинадан бошқа ҳаммаси Европа мамлакатлари эди. Ўша йиллари ўз командасига бошчилик қилган ажойиб шахматчи гроссмейстер Геза Мероци туфайли венгрияликлар ғолиб чиқдилар. Венгрия командаси 1923 йилда Гаагада ўтказилган иккинчи олимпияда ҳам биринчи ўринни эгаллайди. 17 мамлакат шахматчилари қатнашган бу олимпиадада АҚШ командаси иккинчи ўринни эгаллаган. Учинчи жаҳон шахмат олимпиадаси 1930 йилда Гамбургда бўлди. Бу гал 18 мамлакат вакиллари қатнашдилар. Венгрияликлар биринчиликни гроссмейстерлар Акиба Рубинштейн, Савелей Тортопавр ва бошқалардан иборат Польшанинг кучли командасига бериб қўйганлар...

Шу йўсинда 1990 йилга келиб ана шундай олимпиадаларнинг 29 таси ортда қолди. Менга ўшаларнинг учтасида — 1968 йили Швейцариянинг Лучано, 1974 йили Франциянинг Ницца ва 1988 йили Грециянинг Салоники шаҳрида бўлиш насиб этган эди. Иштирокчилар орасида аҳолиси 105 мингга ҳам етмайдиган орол — мамлакатлар шахматчиларига ҳавасим келар, қачон бизга ҳам сон тегар экан деган хаёл тарк этмасди. Тўғри, Олимпиада пешқадамлари бўлишда иттифоқ жамоасига ён босардик, лекин ўзимизнинг Ўзбекистонимиз вакиллари йўқлигидан хўрсинардик.

Хайрият, умидим рўёбга чиқадиган кунлар ҳам етиб келди — 1992 йилдан бошлаб бундай нуфузли анжуманлар насиб этиб турибди.

Яқинда Қалмиғистон Республикаси пойтахти Элиста шаҳрида поёнига етган 33 — Жаҳон Шахмат олимпиадасида қатнашган терма жамоаларимиз эркаклар — халқаро гроссмейстерлар — Рустам Қосимжонов, Сергей Загребелний, Сайдали Йўлдошев, Михаил Салтаев ва заҳирадаги ўйинчилар — Халқаро мастерлар Шуҳрат Сафин ҳамда Владимир Ёгин ҳамда аёллар — халқаро мастер Ольга Ким, ФИДЕ мастерлари Репа Мамедова, Анжела Хэгай ва заҳирадаги ўйинчи миллий спорт устаси Ирода Ҳамроқуловалардан иборат эди. Буларнинг ҳар бири бир дунё десак арзийди.

Шахмат

Сеҳрли катакларда кечган ажабтовур воқеалардан баъзилари хусусидагина сўз юритамиз.

Мусобақаларнинг учдан икки қисмидан сўнг иккала командамиз ҳам жадвалнинг кўзга ташланадиган ўринларини ишғол этиб турар, улар ўз мавқеларини мустаҳкамлаш йўлида бор куч ва маҳоратларини ишга солардилар. Бироқ... зўрдан зўр чиқса... деган гаплар ҳам борда.

Сўнгги тур олдидан йигитларимиз 48 имкониятдан 27 очко жамғарган ҳолда дастлабки 15—20-ўринларда бораардилар. Уларнинг 13-турдаги рақиблари Литва шахматчилари бўлиб, ким ғолиб чиқса яна бироз илгарилаши, ютқазган жамоа эса анча пасайиб кетиши кутиларди. Минг афсуски, кейингиси юз берди — 1,5:2,5 ҳисобида вакилларимиз омадни бой бериб қўйишди. Ҳар бир ярим очконинг баҳоси «минг танга» бўлиб турганда, энг яхши вакилларимиз жангга киришлари лозим эди. Бироқ кетмакет ўн бир учрашув ўтказган команда пешқадами Рустам Қосимжонов ўйнамади. Ҳа, биринчи тахтада нуқул зўр гроссмейстерлар билан жанг қилиш уни анчагина чарчатиб қўйган эди. Йўқлиги билинди, қолди. Бир вақтлар улфатларимиз орасида қадди-қомати девдек, гапга ҳам чечангина Жаҳонгир ака деган йигит бўларди. Бир куни кимдандир кўнгли тўлмай, «улфатинг бўлсаю жони савилроқ бўлса» дея ранжигансимон сўз қотди. Мабодо шунга амал қилинадиган бўлса, Рустам ўзини аямай қўлга олиши ва майдонга тушиши керак эди. Сўнгги турда Голландияликлардан устун келган Россия шаҳматчилари пешқадам АҚШ командасидан ўзиб кетди ва 52 имкониятдан 35,5 очко жамғарган ҳолда яна Олимпиада чемпионлари бўлишди. АҚШ — иккинчи, Украина ва Исроил 3-4 — Грузия бешинчи ўринларни баҳам кўришди. Бизнинг вакилларимиз 28,5 очко билан 27-ўринни эгаллашди. Бу дегани 83 командани ортда қолдириш демак. Жамоамиз аъзолари ярмиси эллик фоиздан зиёд, ярмиси эса эллик фоиз очко олишга эришди. Пешқадамимиз Қосимжонов бир вақтлар жаҳон шахмат тожи учун астойдил курашган А. Белявскийни енгиб, ҳозирда биринчи ўнликка кирувчи Василий Иванчук билан дурангга эришди. Буларнинг ҳаммаси олимпиададаги умумий натижа қониқарли бўлгандан далолат. Лекин мухлислар нима дейишаркин?

Аёллар мусобақасида Хитой вакиллари Олимпиада чемпионлари бўлишди. Россияликлар иккинчи ва грузияликлар учинчи бўлишди. Бизнинг вакилларимиз эса сўнгги турда АҚШ командасига 0,5:2,5 ҳисобида бой бериб 25 ўринни эгаллашди. Бу ҳам чакки эмас — салкам 50 командадан ўзиб кетишди-да! Биринчи тахтада дона сурган Ўзбекистон чемпиони Репа Мамедовага гросмейстерлик унвонини олиш учун айни ярим очко етмай қолди. Олимпиада кунлари Элистада ФИДЕнинг навбатдаги конгресси бўлиб ўтди. Унинг иштирокчилари раҳбарият ишини қониқарли деб топиб, Кирсан Илюмниковнинг яна ФИДЕ Президентлигига сайлади. Арслон Ғоипович Рўзметов Марказий Осиё зонаси президентлигида қолдирилди. Конгресс бир гуруҳ шахматчи ташкилотчиларга фахрий унвонлар берди. Чунончи, Репа Мамедова, самарқандлик Иброҳим Ҳамроқулов ва Марат Жумаев халқаро мастер, Антон Филипповга ФИДЕ мастери, Роман Кимга эса халқаро ҳакам унвонларини берди.

Кейинги 34-Жаҳон Шахмат олимпиадаси 2000 йилда Туркияда ўтказиладиган бўлди.

Мамажон МУҲИДДИНОВ.

Ўзбекистон Республикаси Агросаноат биржасида
1998 йил 10 ноябрь эрталаб соат 10.00да
Ким ошди савдоси уюштирилади.
Унда «Ўзжамоахўжаликқурилиш» хўжаликлараро монтажсозлаш бошқармасининг **75 минг 800 сўмлик** мулки сотувга қўйилади.
Ким ошди савдосига марҳамат!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ • TOSHKENT HAQIQATI

Муассис: ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ҲОКИМЛИГИ

Бош муҳаррир Фатҳиддин МУҲИДДИНОВ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32.

Телефонлар: хатлар ва оммавий ишлар бўлими: 133-40-48 Эълонлар: 133-99-15, 136-57-27.

• Эълон ва билдирувлардаги факт ҳамда далилларнинг тўғрилиги учун реклама ва эълон берувчилар масъулдир.

Рўйхатдан ўтиш тартиби: №8. Буюртма Г-0487. Ҳажми – 2 табоқ, офсет усулида босилди, қоғоз бичими А-2. Саҳифаловчи: Музаффар ҚЎЧҚОРОВ. Адади 7.915 нусха.

"Шарқ" нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй. Нашр кўрсаткичи: 64672. Босишга топшириш вақти – 20. 30. Босишга топширилди – 19.30. 1 2 3 4 5 6